

Молода Україна

журнал української демократичної молоді

РІК ВИДАННЯ IX

ЛИСТОПАД — ГРУДЕНЬ — 1959

№ 65 - 66

З Різдвом Христовим! З Новим Роком!

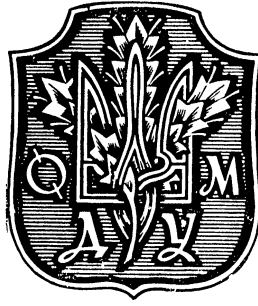

МОЛОДА УКРАЇНА

Видає Центральний Комітет Об'єднання Демократичної Української Молоді.

Редагує Колегія.

Умови передплати в Канаді:
На півроку \$ 1.75, на один рік \$ 5.00,
на два роки \$ 6.00. В інших країнах
рівновартість канадського долара.
Ціна окремого числа 30 центів, а по-
двійного 40 центів.

MOLODA UKRAINA (Young Ukraine). A Ukrainian Monthly Magazine. Published by the Central Committee of the Ukrainian Democratic Youth Association Subscription in Canada for 6 months \$1.75, one year \$5.00, two years \$6.00. Single issue 30 c, double issue 40 c.

MOLODA UKRAINA,
Postal Station "E", Box 8
Toronto, Ont., Canada.

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Австралії:

Mr. S. Krywolap,
Box 1586 M,
G. P. O. Adelaide,
S. Australia.

В Аргентині:

"Porohy",
Casilla de Carreo 3184,
Buenos Aires,
Argentina.

У Франції:

Mr. S. Lewitcki,
Rue M. Dementitroux,
Bat. — 4, Eise. — F/97
Centre Petit Pre,
Creteil, Seine,
France.
Post conto:
Paris c/c-8.286 — 55.

«ПІСНЯ УКРАЇНИ»

НОВА І ЄДИНА В ТОРОНТО РАДІОПРОГРАМА
СЛУХАЙТЕ НАШУ ПРОГРАМУ КОЖНОЇ СУБОТИ

від год. 4:30 до 5:30 ВЕЧОРА, та кожної Неділі з 4-ої до 5-ої год.
ВЕЧОРА З РАДІОВКСИЛЬНІ СНВО НА ХВИЛІ 1250 М.

В радіопрограмі "Пісня України" виступають визначні українські мистці, науковці, журналісти, обговорюються актуальні події з українського життя.

Наші радіопередачі можна чути не лише в Торонто, але також і в ГАМІЛЬТОНІ, СТ. КАТЕРІНС, ГРІМСБІ, БЕРІ й околицях.

Підтримуйте єдину в Торонто українську радіопрограму, надсилайте нам свої побажання й зауваги на адресу:

64 Hewitt Ave., Toronto, Ont. Tel.: EM 6-3380

У СПРАВІ КУПІВЛІ Й ПРОДАЖУ РЕАЛЬНОСТЕЙ

звертайтесь

до

найбільшого українського бюро продажу реальностей

R. CHOLKAN Real Estate Ltd.

527 Bloor St. W.

Toronto, Ont.

Tel.: LE 2-4404

ГОТЕЛІ — КАМ'ЯНИЦІ — ДОМИ — ПІДПРИЄМСТВА

ДО УВАГИ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ"

Протягом усього часу, відколи почав виходити наш одумівський орган "Молода Україна", передплата на журнал залишилась незмінною. А "Молода Україна" виходить уже дев'ять років. І виходить тільки за рахунок маленьких дотацій з боку Центрального Комітету, Головних Управ ОДУМ-у Канади і Америки та тих пожертв, що складають час-від-часу наші передплатники. Це все разом узятє не покриває видавничих коштів і не дозволяє безперебійно, кожного місяця, видавати "Молоду Україну". Знаючи, як неохоче реагує українське громадянство на будьякі, нехай і мінімальні, підвищення у передплаті, адміністрація

"Молодої України" всіляко стримувалась від цього кроку, хоч більшість українських часописів і журналів свою передплату неодноразово підвищували та неодноразово проголошували масові кампанії збору грошей на пресові фонди — хоч число їхніх передплатників набагато більше, ніж число передплатників нашого журналу. Будучи принципово проти перевантаження збірками нашого громадянства, особливо без крайньої потреби, ми, на жаль, змушені зробити певні заходи для покращання фінансового стану нашого видавництва.

Тому Центральний Комітет ОДУМ-у, в порозумінні з Головними Управами ОДУМ-у Канади й Америки, на одному із своїх засідань ухвалив з початком 1960 року підняти передплату на наш журнал з \$ 3.00 до \$ 3.50 в Канаді та до \$ 4.00 річ- в Америці.

Просимо Шановних Передплатників дбати за постійне збільшення кількості передплатників та сприяти розпродажу журналу "Молода Україна".

Центральний Комітет ОДУМ-у.

НА ОБКЛАДИНЦІ:

Худ. М. Ю. Рачков. Жіночий портрет.

Сумський художній музей.

Андрій ГАРАСЕВИЧ

Народився Христос!

В заворожену даль відлітають окрилені тіні,
клуби хмар голубих протинають проміння зорі.
В вифлєємськiм хлiвi, на пахучiм, розстеленiм сiнi
народився Христос.

Каганець вже давно догорiв,
але яснiсть слiпуча змiнала потомленi вiї —
i негайно побачили смертно-блiдi пастирi,
наче б з ясел оцих, наче б з теплих обiймiв Марії
тихо сходило сонце.

Високо-високо вгорі
розпливалася стеля, крутилася в бiлому димi,
розступалися хмари, відкрили лунку височiнь
i з розкритого неба прибули стрункі жерувими,
щоб зложити Йому свiй доземний, свiй низький
поклін

Вiдчиняються двері — вривається вiтер i простiр
вiдчиняються двері — пурпура, пурпура горить!
Iз далеких країн тріє царі — три вiтані гості
приклякають у порох, складають коштовні дари,
присягають на вiрнiсть...

I блiдо всмiхається мати,
пестить Сина свого i леліє замріяні снi,
А під схилом Голготи регочуть, готують
Розп'яття, i горляють: "Розпни"!

Вал. ТКАЧЕНКО

Ніч стежки покрила..

Ніч стежки покрила синявою,
I нiхто не зна, що ти зі мною.
А, можливо, знають всi, усюди,
Та закоханих не судять люди.

Стоїмо в затишку біля вiт...
Як ти жив без мене стiльки лiт?
У яких походах побував?
Чом листiв бувало не писав?

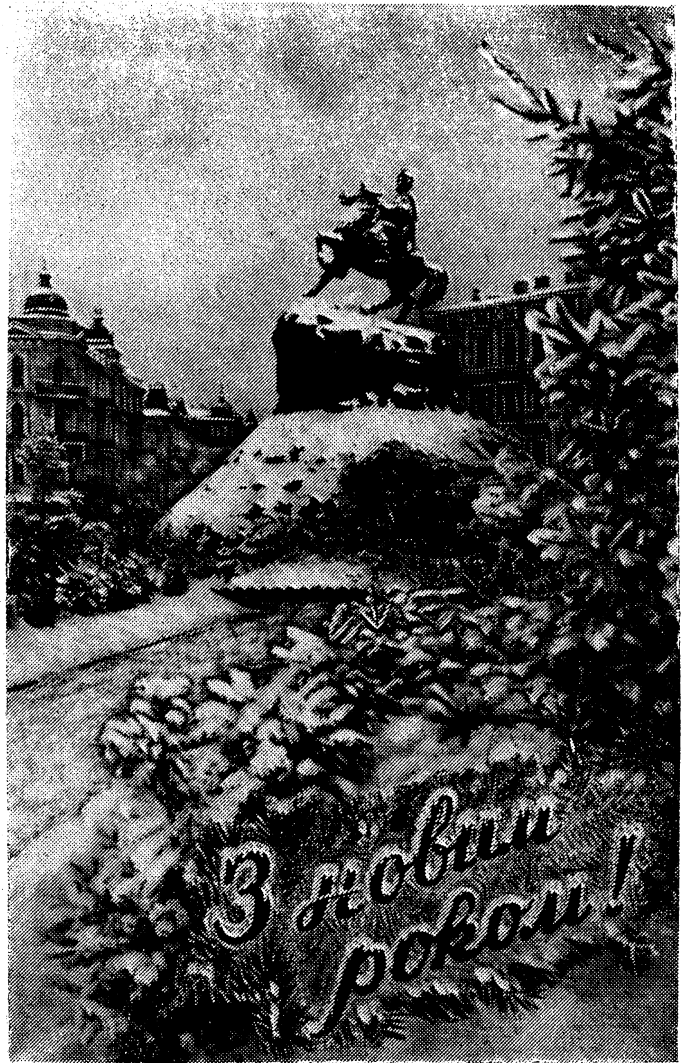
У яким бою дiстає ти рану?
Як ти часто згадував кохану?
Кажеш, згадував щоденно милу,
Кажеш, що любов

приносить силу...

Сніг на сад порошиться
сріблясто.

Я все думаю
про справжнє щастя,
I ловлю слова твої душею —
Називаєш ти мене своєю...

Сходять зорі огняно в iмлі...
Ходить щедра радість по землі.

Масей СЯДНЬОВ

Снігопад

Попрощався з тобою, здавалося, гордо i сміло.
У порожніх завулках крутила снігами зима.
Я до тебе не йшов — хоч i серце боліло,
Я тривожно чекав, що мене ти покличеш сама.

Цілий тиждень буран придорожні хитав осоки,
Кожен день я рушав — i з дороги вертався назад.
Але стихли вiтри. I відкрилися сині простори,
I з пів-ночі почався повільний, м'який снігопад.

А на ранок далiнь протяглася широка i бiла,
У ясному промiннi зникла сріблиста iмла.
Чистоти доторкнутись нога нiчия не посміла,
Тільки стежка одна до порога твого пролягла.

З білоруської мови переклав
Б. Олександрів

З нагоди свят Різдва Христового й Нового Року
вітаємо Українську Національну Раду, ієрархів Україн-
ських Церков, центральні комітети українських демо-
кратичних партій i організацій та весь український
народ на батьківщині й на еміграції.

Всiй українській молоді бажаємо успіхів у її роз-
витку та незламної віри в недалекий день українсько-
го визволення.

Центральний Комітет ОДУМ-у
та Редакція "Молодої України"

9-ий РІЧНИЙ З'ІЗД ОДУМ-у КАНАДИ

ЗАГАЛЬНІ ЗАУВАЖЕННЯ

Дивлячись на зусилля тих керівників нашої молодечої організації, які вклали багато праці в роботу ОДУМ-у на американському континенті, можна з певністю говорити про певні досяги останнього часу. ОДУМ зріс кількісно і якісно. Це сталося впродовж останніх пару років, чого не можна було сподіватися раніш, коли справді помітне було деяке сповільнення у ритмі одумівської праці, і коли дехто навіть з провідних одумівців був зневірений у перспективах ОДУМ-у. Мовляв, ОДУМ так і не сформувався ідеологічно, що повинно було б статися з самого початку існування організації, що ОДУМ-ві бракує не тільки точно окресленої ідеології, але й виховавчої методики та охоти до праці в багатьох членів.

В перевірненні цих припущень, — шляхом дискусій на цю тему на зборах, як теж і між окремими керівниками ОДУМ-у, — стверджено, що ОДУМ не переживає покищо ніякої кризи, залишаючись якраз таким, яким він був продуманий у часі заснування. Жодна інша молодеча організація не відповідає вимогам тих завдань, які ставить перед собою ОДУМ. ОДУМ, як демократичне об'єднання, міцно став на демократичних засадах, — на ідеологічній платформі нашого ДЕРЖАВНОГО ЦЕНТРУ, що не сталося з іншими молодечими організаціями. Це відбито в самій назві організації і підтверджується тяглістю її праці.

Правда, ОДУМ (та хіба тільки ОДУМ?) терпить від неактивності значної кількості членів, що не повністю усвідомлюють завдання члена, а через це перевантажують працю своїх друзів, які в своїй роботі надриваються. Але й це може бути зрозуміле, якщо візьмемо до уваги, що членство ОДУМ-у складається переважно з студіюючої молоді, яка через науку в школі не може уділити багато часу для праці в організації, а робить це доривчасто. Є ще й інші моменти, а серед них найвизначніший той, що по одруженні молодь відходить в пасив. А цього не повинно б бути. Рациональність в розкладі часу повинна братись до уваги.

Шукаючи причин деякого застою в праці та сповільнення росту нового членства, стверджуємо, що в останні роки великого зросту членів і не можна було сподіватись, бо молодь ще не підросла, роки війни не нагородили нас приростом дітей, та й не всі наші емігранти, зокрема наддніпрянці, виїхали з своїми родинами. Створився певний проміжок часу, не виповнений доростом між тією молоддю, що виїхала з рідних земель, і тією, що виїхала немовлятами, або народилась поза межами нашої батьківщини. На це потрібно було пару років часу. І ця молодь приходить тепер.

Правда, тут може виникнути питання — а де ж молодь, що народилась в Канаді чи в Америці? І на це не тяжко відповісти, якщо взяти до уваги наш психологічний контакт з ними і наші життєві обставини.

Але й ця молодь не вся стоїть поза рамками нашого національного життя: вона теж об'єднана

в своїй молодечій організації, а якась частина її є і серед нас — одумівців.

ПЕРШИЙ ДЕНЬ З'ІЗДУ.

З'їзди молоді відбуваються більш-менш так само, як і всі з'їзди. Тому й цей, дев'ятий за чергою, з'їзд ОДУМ-у в Канаді, який відбувся 31-го жовтня й 1-го листопада 1959 року в приміщенні Української Православної Катедрі св. Володимира в Торонті, був zorganizований і проведений назагал непогано.

Найголовнішим недоліком треба вважати відсутність, як гостей, батьків наших одумівців, окремих діячів з демократичних організацій, ба навіть і окремих членів з місцевої філії ОДУМ-у.

Увійшовши у залу з'їзду, автор цих рядків був приємно вражений гарно прибраною залю: серед портретів Симона ПЕТЛЮРИ і Тараса ШЕВЧЕНКА висів прапор ОДУМ-у, а на столі стояли два букети живих рож.

При вході в залу секретар Головної Управи панна Галина РОМАНЕНКО реєструє делегатів і гостей. Зал в святковому настрої. Прибулі на з'їзд делегати про щось розмовляють. Одні підготовляють склад комісії з'їзду, другі — розмовляють про недавно випущену книжку В. І. ГРИШКА "Молода Україна пореволюційного сорокаліття під советами", яка читається з душевною насолодою і гордістю за нашу героїчну молодь. І тут, само по собі, напрошується питання, чи всі члени ОДУМ-у придбали цю цінну книжку, написану одним з найкращих наших журналістів і яка читається, як найкраща повість? А варто, і дуже бажано, познайомитись з цим твором всім тим, які цієї книжки ще не читали.

Серед прибулих на залу делегатів можна зауважити активного члена ОДУМ-у пані Віру КАНАРЕЙСЬКУ з Монреалу, яка в розмові з головою Головної Управи переконує його, що якби з'їзд відбувся в один день, то з Монреалу був би не один делегат, а 10, які через працю не змогли приїхати.

Далі гості-делегати з США: голова ГУ ОДУМ-у і член ЦК ОДУМ-у п. Василь ДЗЯБЕНКО та організаційний референт ГУ ОДУМ-у інж. Єзген КАЛЬМАН. А ще далі серед гостей зауважуємо о. Протоєрея Д. ФОТІЯ, голову ГУ СУЖЕРО ред. П. ВОЛИНЯКА, голову КК УРДП п. В. ЧМІЛЕНКА та родину п-ва РОМАНЕНКІВ.

З'їзд розпочався на півгодини пізніше через малу присутність членів місцевої філії.

З'їзд відкрив коротким вступним словом голова Головної Управи ОДУМ-у Канади І. ПИШКАЛО. Він привітав делегатів і гостей та попросив ушанувати однохвилинною мовчанкою тих членів ОДУМ-у, які відійшли від нас на вічний спочинок, а саме: Миколу ЄВЧИКА з Торонта, Віктора ФЕДИНА з Монреалу, Олександра КИРИЧЕНКА з Трентону (США), який, як основоположник ОДУМ-у, спричинився дуже багато до розбудови обох краєвих організацій ОДУМ-у, та колишнього чле-

на і постійного співробітника журналу "Молода Україна" — поета Михайла СИТНИКА.

О. протоерей Д. Фотій прочитав молитву та склав усне привітання від себе та Української Православної Катедри св. Володимира, в якій він настоятелем.

Вибрано президію, в склад якої ввійшли: **П. Родак**, — голова, **О. Юхименко** — заступник, пані **В. Канарейська** — член, панна **В. Котиш** та **С. Дем'яненко** — секретарі.

Усні привітання склали: голова ГУ ОДУМ-у в США та член ЦК ОДУМ-у п. М. Дзябенко та голова ГУ СУЖЕРО ред. П. Волиняк. Ці привітання були цінними, бо в них звернено увагу на потребу покращання праці та подано цілий ряд конкретних побажань.

З письмових привітів заслухано привітання ЦК ОДУМ-у.

Крім цього, в листах до ГУ наспіли привітання від ред М. СТЕПАНЕНКА та Ю. ДИВНИЧА, а редакція "Українських вістей" надіслала повітряною поштою свою газету з заголовною стрічкою привіту для з'їзду молоді в Канаді.

Вибрано комісії з'їзду та приступлено до найцікавішої частини з'їзду — доповідей. Першу доповідь виголосив молодий одумівець, інж. Л. ЛІЩИНА, на тему "До наших завдань", а другу — проф. Д. КИСЛИЦЯ: "Про наше сьогодні".

Тому що ці доповіді друкуються в "Молодій Україні", я не зупинятимуся на їх змісті, лише відмічу, що доповіді, як про це говорять їх теми, були на часі й добре підготовлені. Багато членів а також і гостей, шкодували, що не прослухали їх під час з'їзду.

З широких дискусій треба відмітити виступ голови Православної Громади інж. **Янішевського**, який вказав, наводячи приклад, що українці часто нехтують самі собою і своєю пресою, хоч чисельно наша еміграція більша, ніж еміграція росіян. "Хіба це не сором, — говорить він, — що наші газети мають малу кількість передплатників, а росіяни, кількісно не дорівнюючи нашій еміграції, випускають свою газету "Новое Русское Слово" з 35-ти тисячним тиражем". Це тільки тому, що ми, українці, у некористь нашій національній пресі, передплачуємо цю російську газету та даємо можливість росіянам створювати нашим коштом свою фіктивну велич. І над цим вимовним прикладом слід замислитись тим, що в пошуках за щоденними новинками у ворожій до нас пресі занедабують власну, не підтримують її матеріально і тим самим не дозволяють мати ці новинки в нашій пресі. Це потрібно мати на увазі.

Перший день з'їзду закінчився забавою, що відбулась цього вечора у гімнастичній залі Української Православної Катедри.

Група делегатів і гостей 9-го річного з'їзду ОДУМ-у Канади, що відбувся 31 жовтня й 1 листопада ц. р.
в Торонто.

ДРУГИЙ ДЕНЬ НАРАД. ВИБІР НОВИХ КЕРІВНИХ ОРГАНІВ

Другий день з'їзду був присвячений виключно організаційним справам. Треба сказати, що на другий день було багато більше членів та делегатів ОДУМ-у, а зокрема чисельна делегація із філії в Ст. Катеринс, на чолі з її активним головою Іваном ФЕДОРИШИНИМ.

Коли першого дня з'їзду було присутніх 25 членів і делегатів, то наступного дня їх збільшилося вдвоє. Прийшло більше й гостей, а також і колишніх одумівців, які відійшли від праці з тих чи інших причин.

З'їзд вислухав звіти уступаючої Головної Управи, Контрольної Комісії та Товариського Суду.

У своїй звітній доповіді голова Гол. Управи І. Пишкало поінформував про стан організації, відзначив пророблену працю та зупинився над проблемами ОДУМ-у в майбутньому.

Зі звіту видно, що ОДУМ нараховує майже половину членів, які не беруть майже ніякої участі в праці організації; ОДУМ нараховує в своїх рядах до 85 відсотків молоді у віці 17—28 р., а решта припадає на молодь до 35 років. Видно й те, що в членстві більша кількість хлопців, ніж дівчат. Узяти хоч би Лондонську філію, в якій, після виїзду секретаря філії панни Раї ПОДОПРИГОДИ не залишилося членів-дівчат.

Зі звіту видно, що Гол. Управа добре справилася з наміченим планом праці, в який входило: підвищення дисципліни членства, зріст організації, поширення праці та створення нових відділів ОДУМ-у, придбання матеріальних засобів для журналу "Молода Україна", організація Виховавчих Рад при філіях ОДУМ-у, підготовка та зустріч з Головою Української Національної Ради І. П. Багряним і т. д.

З метою придбання фінансових засобів для нормальнішого виходу журналу "Молода Україна", Гол. Управа видала різдвяні картки, які фінансував Центральний Комітет ОДУМ-у, і які треба реалізувати протягом Різдвяних Свят. А різдвяні картки видані на доброму папері, виконані добрими майстрами в українському стилі, естетично оформлені.

Потішаючим фактом є, що ОДУМ не тільки став на позиціях Державного Центру, але й завжди підтримує його духово і матеріально. Цього року, для успішнішого ведення праці Представництва В. О. УНР у Австрії, Гол Управа вислала невеличку допомогу в сумі 20.00 доларів.

Вислала одноразову допомогу нашому вченому проф. П. ЗАЙЦЕВУ, в сумі 60.00 дол. Це свідчить про свідомість і високий моральний стан нашої організації.

Далі І. Пишкало подав короткий звіт із праці філій, а делегати дотичних філій доповнили цей звіт.

Щоб не перелічувати всього, зупинюсь на недовіках, яких Гол. Управі не пощастило подолати. Це передовсім збірка на пресовий фонд "Молодої України", що не пройшла успішно й не дала від-

повідних наслідків, занепад праці Гамільтонської й Вінніпезької філій, занедбання висилки делегатів на 6-ий Конгрес Українців Канади та інші менші справи.

Свій звіт І. Пишкало закінчив поданням 8-ми точок, на які ОДУМ повинен звернути увагу в своїй праці, а найосновніші з них: потреба повсякчас підтримувати одумівський орган "Молода Україна" та дбати про зростання організації, створюючи чи міцний актив у філіях.

Справді добрий актив ОДУМ-у забезпечить добру працю, а зріст кількості членства збільшить охоту до праці в тих керівників, які докладають всіх зусиль, щоб зробити ОДУМ монолітною одиницею. Одна річ працювати з СОТНЕЮ, а друга — з ТИСЯЧЕЮ.

Над звітами відбулася широка дискусія, по закінченні якої вибрано нову Головну Управу в такому складі:

Петро РОДАК — голова,

Леонід ЛІЩИНА — перший заступник і керівник відділу юнацтва,

Валя ПАВЛЮК — другий заступник,

Сергій ДЕМ'ЯНЕНКО — організаційний референт,

Галина РОМАНЕНКО і Михайло ЛЕБЕДИНСЬКИЙ — секретарі,

Іван ПИШКАЛО — культурно-освітній референт і референт преси та інформації,

Олександр ДЕНИСЮК — фінансовий реф.,

Олександр САНДУЛ — референт спорту та мистецької самодіяльності.

Вибрано новий склад членів Центрального Комітету — Канадського Відділу, в який увійшли: І. Пишкало — заступник голови, О. Юхименко — керівник зовнішніх зв'язків, Л. Ліщина — фінансовий референт. Голова ГУ ОДУМ-у Канади входить в склад ЦК автоматично і займає місце секретаря ЦК при Канадському відділі.

ПОШИРЕНЕ ЗАСІДАННЯ АКТИВУ ОДУМ-у ТА ПІДСУМКИ

В неділю, 1-го листопада ц. р., перед початком нарад з'їзду відбулося поширене засідання керівних органів та активу ОДУМ-у, яким керував голова Гол. Управи І. Пишкало. У засіданні взяли участь: М. Дзябенко, Є. Кальман, В. Павлюк, М. Гринь, П. Родак, В. Канарейська, І. Федоришин, О. Денисюк, М. Дальний, ред. "Молодої України" Б. Олександрів, І. Юхименко, М. Клименко, голова Гол. Управи СУЖЕРО ред. П. Волиняк та інші.

На засіданні обговорено проблему наступної одумівської зустрічі, яка має відбутися під гаслом 10-річчя існування ОДУМ-у та низку інших актуальних питань.

Ширшій дискусії піддано проблему видання Ювілейного Альманаху ОДУМ-у, присвяченого 10-літтю існування ОДУМ-у та прийнято ухвалу:

1) Альманах повинен містити в собі не тільки хроніку з життя ОДУМ-у, але й статті на ідеологічні й виховні теми;

2) встановити ціну альманаху;

3) щоб покрити кошти друку, необхідно розподілити суму видатків по філіях і негайно почати збір коштів;

4) оголосити попередню передплату альманаху;

5) видати альманах накладом не більше 2.000 штук.

Наступну одумівську зустріч ухвалено відбутися в Канаді, на площі "Київ", недалеко Торонто, і просити всі демократичні організації, а зокрема СУЖЕРО і ДОБРУС, допомогти успішному проведенню цієї зустрічі, або відбутися зустріч, присвячену 10-літтю ОДУМ-у, разом з СУЖЕРО-м і ДОБРУС-ом, а всі прибутки призначити на "Молоду Україну" та на газету "Прометей".

Засідання ЦК відбутися в час латинських Різдвяних свят у Торонті.

На закінчення можна ствердити, що ОДУМ проробив чималу працю і став в провідну шеренгу

наших організацій. Це повністю усвідомлює більше число членства, а зокрема одумівські керівники. Діяльність та зріст організації за останні два роки є наочним свідченням її широких перспектив у майбутньому. Приходить до праці те членство, яке через свої домашні справи, що звичайно ускладнюються одруженням, останнього часу не брало активної участі в праці ОДУМ-у. Слід відмітити відновлену активність членів ОДУМ-у Олександра Харченка та Павла Дрозда, але треба з прикрістю зазначити, що не всі ті, які відійшли від активної праці в ОДУМ-і з вищезгаданої причини, повернулися до праці в ОДУМ-і. Маємо конкретно на думці друзів Неліпу, Латишка та інших.

Наступний рік вимагатиме багато праці від кожного, а відзначення 10-річчя існування ОДУМ-у підсумує пророблену працю та її недоліки і дасть привід до дальшого зміцнення організації.

І. П-ло

Л. ЛІЩИНА

До наших завдань *

Мушу відразу сказати, що я не промовець. До цього я не маю ніяких кваліфікацій. Як і дехто з присутніх тут одумівців, моїх колег по фаху, я інженер. Спеціальність моя — це охорона електричних станцій і електричних силових ліній від блискавки. Це вузька ділянка енергетики.

Те, що я не промовець, очевидно не позбавляє мене права висловитись у властивий мені лаконічний спосіб про важливі одумівські проблеми. Те, що на цьогорічному з'їзді від ОДУМ-у не говорить одумівець-соціолог, політичний діяч, письменник чи публіцист, це, на жаль, маловтішний доказ, що наше об'єднання таких членів має обмаль.

Мені здається, що до цього стану спричинилися такі фактори:

Перше — це наше оточення. Ми живемо в країні, яка потребує фахівців технічних наук.

Друга причина в нас самих. Чимала кількість з нас належить до того покоління, що за словами Василя Гришка... "почало свій духовий старт без ніякої віри, в чисто практичному пристосуванні до фальшивої советської форми життя". Ця риса практичного пристосування відіграє колосальну роль у нашому мисленні і в наших діях аж донині, і робимо ми це вже не з вимушення, а зі звички і, на жаль, у власну некористь. Але перейдімо до конкретніших питань.

На вісьмох попередніх з'їздах ОДУМ-у доповіді розглядали питання "Чи зламають нас емігрантські будні?", вичисляли "Недоліки в роботі ОДУМ-у і їх причини", говорили про "Молодь і нашу дійсність", розбирали "ОДУМ у комплексі життєвих питань", звертали нашу увагу на "ОДУМ і політичні партії", інформували нас про "Проблеми української молоді по той і по цей бік залізної

заслони" і вкінці представили нам "ОДУМ їхньої уяви".

В цих доповідях, більшість яких надруковані на сторінках "Молодої України", були порушені теми, які є актуальні й сьогодні. Всі ці доповіді першорядної якості, і я раджу нашим членам час-від-часу вертатись до них і продумувати їх зміст.

Сьогодні я хотів би висловити кілька думок на тему, яка була частково порушена на нашому четвертому з'їзді. На цьому з'їзді редактор "Молодої України" сказав:

"Багато важливішим для нас, ніж перехорова партійна чи колопартійна еміграційна політика, є не розгубитись, не знидіти морально й національно в обставинах неосвоєної ще нами дійсності, не втратити духового зв'язку з Україною".

Ось на цьому останньому, на кончності "не втратити духового зв'язку з Україною" я й зупинюсь, бо це одне з найважливіших завдань членів нашого об'єднання та й взагалі цілої української еміграції.

Дехто може подумати: "Що там хтось говорить мені про якесь духове відчуження від українського народу і про те, що я можу стати психічно далекий своїм ровесникам і друзям мого дитинства в Україні. Як я можу відчужитися? Я вмію говорити по-українському, ходжу на українські забави, ще відвідую, хоч і не завжди, українські національні святкування, а деколи навіть читаю "Молоду Україну". І напевно, як тільки потраплю в Україну, я швидко зорієнтуюся в ситуації, що там існує, використаю досвід з перебування в країнах демократій і допоможу своїм землякам, в чому буде потреба, та ще може дечого і повчу, а тимчасом я подбаю про свої особисті справи, — ну, і слідкуватиму, яке місце займає торонтонська хокейна дружина в таблиці національної ліги."

Шановні друзі, якщо будьхто з вас так міркує,

Доповідь, виголошена на 9-му з'їзді ОДУМ-у

Канади 31 жовтня ц. р.

той після повернення на Україну буде глибоко розчарований. Як тільки ми залишили рідні землі, між народом, що залишився — і нами утворилася щілина, яка постійно збільшується, і за п'ятнадцять років уже стала доволі великою. І нам треба багато й старанно працювати, щоб цю щілину зменшувати. Бо у іншому разі, якби ми повернулися в Україну, та ще й з охотою повчати, з нами поводитись би і трактували б нас так, як своєрідні музейні експонати.

Ми, українці, знаємо з власного досвіду, що значить виростати і виховуватися в державах з цілком відмінними політичними устроями і одночасно не мати духових зв'язків, хоч і належати до однієї нації. Вже ось п'ятнадцять років ми живемо на чужині, і досі не спроможні на якусь більшу однастайну дію. В теорії ми ніби й згодні, що треба спільно працювати над справами великого державного формату, але згуртувати свої сили для практичного завершення бажаних діл ми не вміємо. Наскільки ця справа важлива і що це стосується не лише нас, українців, ми можемо бачити з прикладу угорської революції. Про це цікаво пише в "Українських Вістях" наш ровесник Віталій Бендер:

"Цілком доведено, що в момент спалаху угорської революції угорських емігрантів ні в Будапешті, ні в інших містах Угорщини не було. Коли ж австрійсько-угорський кордон був відкритий революційними силами, цебто, коли революція в Угорщині затріумфувала, в країну вступили з Австрії групи угорських емігрантів. Щонайгірше, поміж цими групами переважав елемент, який не розумів, що з цього революційного спалаху повстає Угорщина не така, як вони хотіли. Це був елемент, який формував свій світогляд на еміграційних настроях "різати все, що так чи інакше мало якесь відношення до режиму". І от з цих причин утворилися ситуації, в яких емігранти воювали з повстанцями.

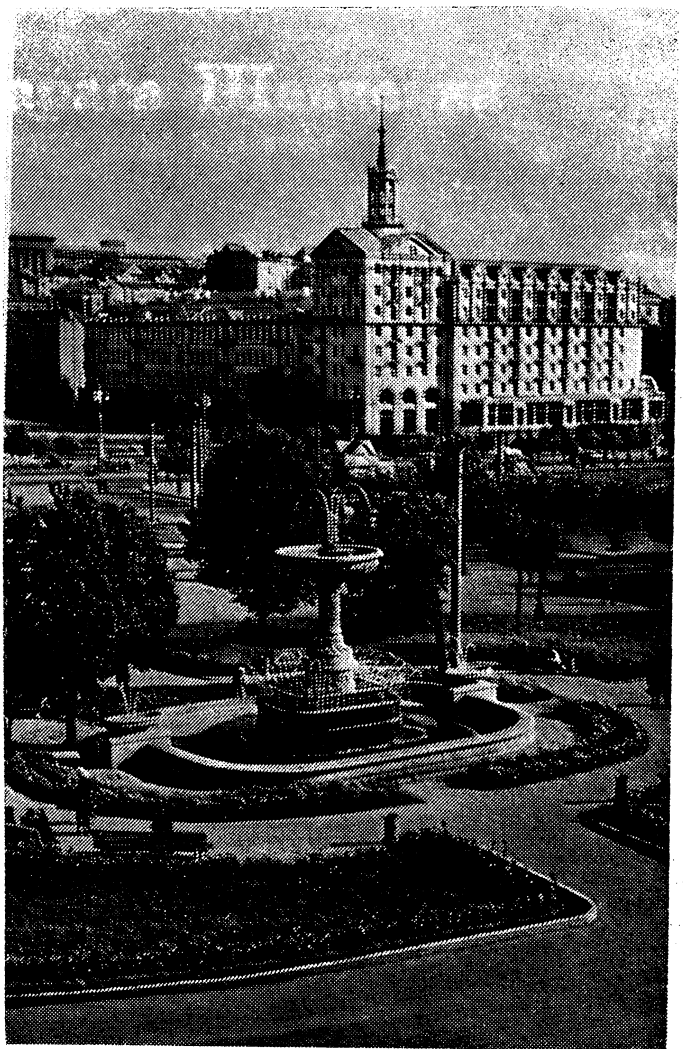
Так в Будапешті було забито 67 чоловік з обох груп у бою за радіостанцію, і така сама трагедія повторилася біля будівлі міністерства закордонних справ. І це кровопролиття мало місце між угорцями, які однаково ненавиділи чужого займанця, і в той критичний час, коли кувалася доля країни на десятих років. Наслідки цієї так би мовити емігрантської допомоги були такі: революційний уряд Нодя розпорядився, щоб надалі через австро-угорський кордон не перейшов у країну ні один емігрант, що й було дотримано".

Отже, в світлі угорської революції стає яснішим, чому Борис Олександрів ще в 1954 році на IV З'їзді висловлював побажання: "І хай доля пронесе повз нас келих можливого взаємного нерозуміння між нами і нашими братами й сестрами в Україні, якщо колись ми зійдемося під рідним небом".

Брак взаємного порозуміння може привести і напевно приведе до розпорошення наших сил, а не до консолідації, і станеться це в найбільш критичний час.

Як ми можемо утримувати духовий зв'язок з нашим народом і відчувати "пульс життя" нашої батьківщини?

Перш за все ми повинні пильно слідкувати за всіма більшими політичними, економічними і літера-

"Прекрасний граде мій, о Києве,
Невже це ти кубло Батисве?"

Ю. Клен

турними процесами, що там відбуваються, особливо за тими, що торкаються життя цілого народу. Ці процеси ми повинні вивчати, продискутовувати і вияснювати їх джерела: виникають вони з волі Москви, чи на постійне й наполегливе домагання поневоленого народу?

Зрозуміла річ, що англomовна преса, радіо й телевізія не можуть бути джерелом надійних інформацій про те, що діється в Україні, бо хоч іноді там щось буває, то воно є абсолютно невиспівним, а здебільша і тенденційно поданим.

Наші еміграційні часописи, журнали й радіо справляються з цим завданням багато краще. Так, наприклад, наш орган "Молода Україна" в рубриці "Вісті з України" регулярно подає новини з найрізноманітніших ділянок, починаючи від новини про конструкцію першого атомового реактора Академією Наук УРСР і кінчаючи тим, як селяни гонять самогонку. Також друкуються уривки з творів Олександра Довженка, Юрія Яновського; поезії Максима Рильського, Павла Тичини, Андрія Малишка, Володимира Сосюри та гумористичні нариси з радянського побуту. Але й еміграційна преса і радіо не є самодостатніми. У додаток до часописів та іншої літератури, що видаються старою і молодого

українською некомуністичною еміграцією, і в додаток до часописів тієї країни, у якій ми живемо, нам потрібно було б критично студіювати ще й українську підсоветську пресу й літературу. Це, власноруч, єдина преса, доступна і українцям на батьківщині, і нам, і це також має своє значення.

Не слід лякатись того, що, мовляв, підсоветська преса може мати на нас від'ємний вплив. У порівнянні з вільною пресою Заходу, її забріханість настільки очевидна, що навіть безкритичні одиниці розуміють це цілком легко. А в ОДУМ-і таких людей (можемо з гордістю це сказати) взагалі немає. Переважно студентське середовище ОДУМ-у легко відрізняє серед пропагандивної половини підсоветської преси окремі позитивні зерна.

Щоб пояснити, що я маю на увазі під словом "позитивні", я дозволю собі навести кілька характеристичних цитат.

У мене під рукою уривки з виступів двох делегатів на IV З'їзд Спілки Українських Письменників, що відбувся в березні цього року в Києві.

Ось що каже, згідно з цитатою в "Літературній Газеті" з 20 березня, український поет Іван Нехода: "Товариші делегати! Ми прослухали змістовну, широку доповідь Миколи Бажана, три співдоповіді — Левади, Забіли і Новиченка. Прослухавши їх, делегати з Кримської області стурбовано запитали мене: А що, хіба Кримську область уже відчислили від Спілки Письменників України?.. і далі... "Отже, в Криму живуть і працюють майже двадцять членів Спілки, дружніх, творчо обдарованих і творчо активних літераторів".

Другий уривок — з виступу нашого земляка з Полтавщини, Олександра Ковіньки, з 24 березня. "Товариші делегати! У мене буде спочатку таке скромне оповіщення, що в Полтаві існує філія Спілки Письменників України, бо мало про неї згадували, то я подумав, дай оце згадаю"... Далі він говорить про активну працю членів філії і кінчає такими словами: "Дуже дивно, що в бібліографічному словнику, який щойно вийшов, багатьох полтавських письменників нема".

Коли ж почитаємо доповідь голови правління СПУ Миколи Бажана, ми довідаємося, чому це він отак занедбав своїх колег по перу. Йому в першу чергу треба було віддати поклін партії, себто Хрущову, засудити фракціонерів-розкольників у особах Маленкова, Кагановича, Молотова, Булганіна й Шепілова, — ну й проїхатися по "українському буржуазному націоналізмі". І зробити це все дуже делікатно. Сказати і не замало і не забагато, якраз так, як цього хоче партія.

Але дуже відрадним є те, що хоч його колеги й розуміють, в чому справа, розуміють, що йому за контрольними цифрами не залишається багато часу на головніші письменницькі справи, все ж таки вони в такий немов-би зовсім невинний, але дуже для нас вимовний і зрозумілий спосіб нагадують про себе, про своє існування і свої проблеми. І з цих уривків ми бачимо, як в нашій батьківщині пробивається стихійний український тиск низу.

Або ось у журналі "Вітчизна" за серпень цього року в критиці на книжку "Степан Васильченко.

Життя і творчість" автор спершу наводить цитату з книжки:

"В дореволюційній школі на Україні викладання провадилося здебільша російською мовою" — а потім пише:

"Здебільша!.. Гм!.. Так відсотків на 60, чи що? Любий друже авторе! На Україні Наддніпрянській не було жодної української школи! Яке вже там "здебільша"! Невже ви й цього не знаєте?!" І далі:

"Обурливо поводитьсь автор з мовою українською, а ще й кваліфікований філолог!"

"Висновки сумні. Добрий намір спалпнено. Завдано шкоду престижеві Товариства. Поширено неписьменну, плутану думками книжечку про Степана Васильченка — гордість української літератури".

І мимоволі виникає думка:

А чи цей критик з Прилук не цікавиться, який відсоток української молоді тепер вчиться на Україні по-українському? Цікавиться, і то напевно, але покищо мусить мовчати.

В цьому самому журналі за місяць червень була надрукована цікава стаття Никандра Настюка "Нотатки про мову творів деяких сучасних письменників". Із спостережень автора видно, що головним джерелом засмічення української мови є механічне калькування з російської: "Крупне обличчя", "добротний", "обидно" і т. д. Редакція з свого боку додала примітку до статті, в якій пише: "Зусиллями усієї читачької і літературної громадськості треба домогтися такого становища, такої творчої атмосфери, в якій стали б неможливими випадки нехлюйного ставлення до рідної мови, обурливої зневаги її законів, ігнорування її невичерпних багатств, — випадки, які, на жаль, ще й досі подибуємо".

Подібні вислови можна знайти також і в журналах "Дніпро", "Жовтень", "Радянське Літературознавство" та інших. Навіть у такому партійному голоснику як "Радянська Україна" — і там час-від-часу знаходимо статті і вірші, в яких борониться право на самобутній розвиток української культури. Чи не характеристичний ось такий вірш російського письменника А. Софронова, у перекладі М. Рильського:

Люби Україну, люби Україну —
Як міцно це в душі ввійшло!
Люби Запоріжжя, люби Полтавщину
Де в вишнях біліє село!
Люби Україну... Дніпро ніби море,
І Київ у зорях - вогнях!
Про зіроньку синю, про вільні простори
Співають дівчата в садах...

Далі автор дуже витримано говорить про те, що він є сином "братнього російського народу" і кінчає:

Степи наддніпрянські, поля і долини —
Все краще цвісти їм і жити!
Люби Україну! Люби Україну! —
А як же її не любить!

("Рад. Україна", 14 березня ц. р.)

Тут дивно не лише те, що автор цього вірша — російський поет, але й відвага, з якою Максим Та-

дейович переклав цей вірш, стиль і настрої якого виразно запозичений із засудженого тепер вірша В. Сосюри "Любіть Україну".

Можна також знайти немало статей, у яких автори турбуються за чистоту української мови. Ось в "Літературній Газеті" з 23 жовтня ц. р. під заголовком "Скарби народні і пісні-каліки" читаємо: "Уявімо приміський поїзд. Субота. Дівчата й хлопці повертаються з роботи додому. У вагоні сміх і жарты, і, звичайно ж — пісні. Прислухаємось. Співають "Галю". Потім "В кінці греблі шумлять верби" і "В путь".

Перейдемо до другого вагону. Там теж співають дівчата, молоді, дужі, з заavidними яблуками рум'янів на щоках. Звідки вони? Може, з тракторного, "Серпа і Молота", чи з ХЕМЗ-у? Але прислухаємось до пісні:

А в мене на серденьку
Кров кипячоная,
Кров кипячоная,
З милим розлучоная...

і т. д.

Ви здивовані, ви обурені. Де взялась оця пісня-каліка? Якою мовою вона складена? Що це за дивовижний російсько-український суржик?"

І таких статей в українських підсоветських часописах і журналах можна знайти чимало.

Я певний, що чимало наших організаційних проблем були б для нас багато яснішими і легшими до розв'язання, якби ми краще усвідомлювали, в яких тяжких умовах живуть, змагаються і творять наші поневолені земляки. Одночасно для нас на чужині це було б джерелом надхнення для інтенсивнішої праці в нашому об'єднанні на користь собі і на користь України.

Д. КИСЛИЦЯ

Про наше сьогодні *)

ВСТУП

Говорити про себе самих, про наше — українське чи навіть аж тільки одумівське — сьогодні, а тим більше в пляні політичному та ще з уключенням дечого з перспектив — це говорити про те, де ми є, серед кого перебуваємо, серед яких сил важиться наша доля і з ким нам по дорозі, а кого бороти чи, може, оминати, якщо бороти не сила.

Ми себе називаємо (байдуже — хто з нас, яка група чи партія!) нацією в поході, цебто учасниками перманентної боротьби за здійснення наміченого ідеалу, називаємо себе амбасадорами великого свого народу по країнах добровільного чи вимушеного поселення, а в дні святкових піднесенень вигукуємо, що ми сини народу, що вгору йде. У всьому цьому є більше правди, ніж умовности і бомбастики, як говорити про нас, про борців за український національно-державний ідеал. Боремось усі — хто більше, а хто менше, але — на жаль — не всі ми в одному таборі. Одні — в таборі нашому борються за наші ідеали, а інші в таборі чужому чи ворожому — за справу чужу нам, отже борються проти нас. Так є там, на нашій не своїй землі, і всюди в СРСР — від Балтики до Камчатки і від найдальшої півночі до Паміру, так, а не інакше і по цей бік греблі — від Австралії почерез Азію-Європу до Сан Франціско і Лос Анжелосу, Ванкуверу і Едмонтону, Вінніпегу, Торонто, Монреалю, до Вашингтону і Оттави, отже і до "Голосу Америки" і "Голосу Канади", де є й наші, що нас борють.

Хоч і менше вже, але й досі ми залюбки вживаємо таких слів, як "нас мало ще знають", "нас не розуміють", так ніби від того, що нас знають мало, залежать і деякі наші неусіхи. Тут ми, так говорячи, безумовно і тільки помиляємось: саме

тому нам і трудно і саме тим пояснюються наші найбільші невдачі та розчарування, що нас давно і наскрізь знають, цебто знають ті, що діють проти нас, що нам не хочуть дати ходу. На те вони нас вивчали і тому вони нами далі так цікавляться. Хтось скаже: причини наших лих і невдач — у нас самих. Нуда, або — "егеж-егеж" (як М. Грушевський казав) — на те ж бо й вивчають нас так пильно недруги наші, щоб наші слабості і прокляття — їм для себе використати — нас нами бороти і нас нами ослаблювати...

Ми переживаємо тяжкі часи, на наших очах відбуваються такі гарячкові перегони — щоправда, переважно в галузі науково-технічного винахідництва і зброєння — між вирішальними силами нинішнього світу, що можна сподіватись лише вибуху війни. Ці почування тим тяжчі, коли усвідомлюєш, що певну перевагу в продукуванні найгрізнішої, найбільш нищівної зброї має нинішній Чингіс-хан. Але сьогодні можна виразно бачити і наростання таких сил, які вже ставлять під сумнів основні пляни і зазіхання східного колоса. Спутники і луники дедалі більше стають фаєрверками — облудою, ніби показниками сили і величі, якою хтось силкується прикрити внутрішню трухлявину і порожнечу (духову), приховати панічний страх перед завтрішнім невідомим. Тут досить буде згадати те, якою проблемою став уже для Москви червоний Китай, і як метушиться заборсаний вождь, даруючи світові одну за одною пропозиції миру, роззброєння і т. ін.

Ізоляція чи відокремленість у наш час — абсолютна фікція, річ просто неможлива. Існують іще на світі фізичні залізні завіси, але їх нема і бути не може — для ширення ідей і навіть вістей. Чим більше пробують ізолювати радянських громадян, тим сильніший рикошет роблять хвилі ззовнішнього світу серед радянського суспільства. Тільки тому режим іде на деякі спроби — ніби на допущення безпосереднього контакту у вигляді

*) Доповідь, виголошена на IX з'їзді ОДУМ Канади 31 жовтня 1959 р

туризму тощо. Але тільки пробує. Знатимуть на Україні і ваші ровесники та інші живі люди, що ви ось тут відбули з'їзд і щось добре ввадили. Знатимуть, дарма, що "Голос Канади" **ні словечком** про вас не згадає в передачах ніби на Україну.

ЩО ДІЄТЬСЯ ПО ТОЙ БІК ГРЕБЛІ

Внутрішні процеси, зміни і мета змін.

Нещодавно повернулися з подорожі по СРСР і по Україні деякі канадські українці — Мельник (Вінніпег), Ілашук, Гуменюк, Олійник (Торонто) та інші. Вони там дещо бачили, про дещо з людьми говорили. Щось вони розуміли, а дечого й не розуміли, бо й ми з вами, коли б поїхали на кілька днів, — далеко не все розуміли б. На це потрібний довгий час. Але від них ми знаємо, що населення всюди, а особливо в периферійних республіках, — бідуює, хоч нинішнє життя люди там вважають за краще, ніж було недавно ще (матеріальне буття і частково — правове становище). Русифікація на Україні — всупереч деяким відрадним пробліскам і незалежно від деякої оборони чистоти мови української — продовжується і посилюється, російська мова для українців в українських містах, як туристи з Канади спостерегли, — стала засобом самозбереження, маскування, засобом безпеки і, може, правом на посади і перебувати в республіці, а не десь на Алтаї чи в Казахстані. Найобережніше в розмовах із людьми з-за кордону — населення України, зокрема та частина його, що говорить по-українському. Грузини, наприклад, вільніше говорять по-своєму в Тбілісі, ніж українці в Києві. Натомість — сміливіше переходять на українську мову українці в Москві (сільсько-господарська виставка) чи в Сочі... Бо це — поза Україною. Гітлер, як знаємо, не боронив нам співати патріотичних пісень в межах Райху, писати в газетах і говорити по радіо на патріотичні теми, якщо тих газет не читали українці на Україні чи радіопередач чути не могли аж на Україні.

На Україні і поза Україною туристи з Канади говорили до людей навіть на політичні теми. З цього приводу адвокат Теодор Гуменюк, як декому відомо вже, таке сказав у фільмі "Подорож по Україні":

"... Коли ми їм — радянським громадянам — казали, наприклад, таке: Якщо наша система і наш спосіб життя не вічні, то тим більше не вічне й те, що у вас — аджеж ваша влада сама змінює те, що було за Сталіна, і ви кажете, що ті зміни виходять вам на краще.

Ми радянським людям казали, що переможе в світі та система, яка найбільше відповідає інтересам народних мас, яка дасть їм найбільше свободи і матеріального забезпечення, і то тепер, а не аж колись. На наше питання — Хто ж стоїть ближче до здійснення того ідеалу? — відповідали, і то майже всюди, де ми були, — але **красномовно мовчанкою...**"

З найновіших і найважливіших подій в СРСР заслуговують на окрему увагу такі, як 21-ий з'їзд КПРС, з'їзди письменників — республіканські і всесоюзний, шкільна реформа та деякі інші. Партийний з'їзд, як відомо, розглянув лише так званий семирічний плян. Від плянів попередніх той

плян відрізняється в основному терміном — на два роки. Обіцяли в п'ятирічних плянах, наобіцяли і в семирічному. Нам здається, що семирічний плян на тому з'їзді був лише притичиною, а ціль його — продемонструвати остаточну перемогу хрущовців у партії над молотовцями, а самого Хрущова — над партією... Історія повторюється, так би мовити. Хоч той з'їзд партії — 21 — був позачерговий і стояли на ньому питання позачергові, проте досі ніхто там не говорить про **черговий** з'їзд і про партійні питання на ньому. Не скликав же Сталін тринадцять років з'їзду, то може і Хрущов обійтися без нього, дарма що на 19 і 20 з'їздах ухвалено, що з'їзди регулярні, не надзвичайні мають відбуватися регулярно і що-три роки. Та після перемоги вождя над партією — ухвали партз'їздів нічого не означають.

На з'їзді письменників України, крім відспівання гімну на честь новоявленого вождя, продемонстровано виразний поділ письменників і поетів на два табори — на молодих і старих. Говорили на з'їзді старі, а мовчали — молоді. Молоді мовчали навіть після того, як їх старі брали на цундри і вставляли їм свій старечий чи й заячий розум. Молоді письменники не вважали за потрібне (чи може — за можливе покищо) сказати, що вони думають. Нехай думають!..

Всесоюзний з'їзд письменників був розіграний по тих самих нотах, що й республіканські, тому був ще нудніший і ще менш цікавий. Навіть "літературна" промова **самого хазяїна** на з'їзді не змінювала того тону, а тільки стверджувала незavidне становище письменників — слуг партії і народу — на словах, знаряддя вождя — на ділі. Для красивого слівця чи для пускання туману вождь заборонив згадувати розкритикованих і засуджених та обльованих письменників (і не тільки письменників), як Борис Пастернак та інші, і фактично реабілітував Володимира Дудінцева — автора роману "Не хлібом единым".

Загальне враження з письменницьких з'їздів, що відбулися цього року, було таке: в час відносної відлиги чи тактичного попускання деякі російські поети і письменники трохи перехавкнули у своїх тенденціях до **реформізму**, а українські — в **широті розкриття і засудження** деяких сторін неприглядної радянської дійсності, національного і соціального насильства і приниження. На російських покивали пальчиком, сказавши: "Милые, тише на поворотах!", а українським з притиском і проглядною ясністю натякнули: "Не потерплю и разорю", якщо посмієте ворохобитись і показувати гайдамацькі зуби!" Отже, навіть стократ обережніші критичні прояви українських поетів і письменників були потрактовані серйозніше, ніж такий, здавалось би, сміливий твір, як "Не хлібом единым" та інші твори письменників російських. Воно й ясно: російські письменники в своїх критичних тенденціях далі політично невинних реформ не йдуть, а українські — звучать небезпечно і мало не революційно навіть тоді, коли вони посміють критично писнути крадькома чи написати ліричний віршик. При чому байдуже, чи це письменник-українець, чи навіть жид (Первомайський) — головне, що пише по-українському і якимось тримається стихії української. Не однакове довір'я, далеко не однакове

і реагування на голоси письменників російських і українських. Така бо лєнінська національна політика в її хрущовському виданні.

Ось чому так скоро там реабілітують Дудінцева та інших, ось чому мовчали на з'їздах письменників і в Києві і в Москві — молоді українські поети і письменники.

Так звана шкільна реформа в СРСР і зокрема на Україні — це ще один крок у напрямі навальної русифікації іноземців і загнущання молоді, яка стала для режиму реальною небезпекою. Так зване хуліганство, так звані стилісти, масове уникання фізичної праці — це лише поверхові риси, що характеризують настрої і прояви молоді в СРСР. Головною і провідною рисою настроїв радянської молоді є незадоволення режимом і немилосердна критика партії з її вождем включно. Є відомості, що не лише молодь, а і все населення Москви зустрічало Хрущова, який повернувся з гастролей по Америці, так само мовчазно і холодно, як і населення Вашингтону вітало його з приїздом до Америки.

Нещодавно, нехай то буде з нагоди десятих роковин червоного Китаю, в київській пресі зазвучали деякі нотки, про які є що подумати. Наприклад, у "Літературній газеті" за 9 жовтня ц. р. читаємо:

"ПОДАРУНОК МАО-ЦЗЕ-ДУНУ"

В українській пресі вже друкувалися сповнені громадського пафосу поезії одного з найвидатніших діячів комуністичної партії Китаю і міжнародного робітничого (?) руху Мао-Цзе-дуна. А недавно Держлітвидав України випустив збірку віршів вождя китайського народу. В книжці — 20 поезій, написаних Мао-Цзе-дуном в період з 1927 по 1958 рік. Їх переклав на українську мову **Микола Бажан**".

Чотири примірники книжки (український переклад) вислали з Києва авторові поезій — Мао-Цзе-дуну — з супровідним листом:

"Дорогий і багаточисленний товаришу Мао-Цзе-дун" і т. д.

У тому самому числі київської "Літ. газети" бачимо великий нарис Олесь Кравця під таким багатозначним заголовком: **"Над Дніпром думаю про Китай"**.

Крім усього іншого (люди все таки думають, чомусь щось перекладають), цікаве титулювання Мао-Цзе-дуна вождем, при чому — не лише китайського народу, а й "одним з найвидатніших діячів... міжнародного робітничого руху". Це великий реверанс чи жест: жодного провідника партії в союзних республіках СРСР і в сателітних (комунізованих) країнах вождем не величають ще від 1937-го року! Та навіть Микиту Хрущова, який ніби остаточно всією в сталінове крісло і загнущав, як і Сталін, свою партію, по-своєму скомандував написати історію тієї ніби партії, — вождем ще не прозивають...

У самому СРСР деякі сталінські помилки і злочини якось іще дається виправляти, дається це зробити навіть у Польщі та Угорщині, але в червоному Китаї — ні: проморгав чи навмисне так зробив Сталін, але дано Мао-Цзе-дуну нагоду

опанувати весь Китай, отже кінчити війну і вбитися в колодочки. Не трудно було вгадати, що переможець Мао, не потребує серйозної допомоги від СРСР (військової), скоро чи пізно відчуже себе абсолютно незалежним від Москви і почне вести свою власну політику, навіть і наперекір Москві. Хрущову та хрущовцям було б куди легше і вигідніше, якби Мао повоював із Чан-Кай-ші ще років з двадцять... А тепер у Москві кусають пальці, та пізно вже, щоб можна було вдіяти щось. А Мао вже почав: він притискає Індію і в Лаосі благословляє свою агентуру напередодні виїзду Хрущова до США, він і атомної зброї хоче вже, а завтра захоче й територій від Хрущова. Кажуть же, що освоєння цілини в Казахстані та по різних Алтатах почав Хрущов після того, як довідався про задум Мао попросити собі ті простори. А чим настирливіше Мао проситиме (він покищо просить) атомної кашки у Хрущова, тим дужче не хочеться Хрущову тої кашки дати. Мабуть, щиро так замештавшись Хрущов із своїми пропозиціями про роззброєння: він бачить, що коли так потриває довше, то не від Америки йому буде біда, а від Мао може прийти хана: без кінця відмовляти другові небезпечно (може ж Америка дати атомну зброю червоному Китаєві), а дай йому — то він ще зухваліший стане і все одно наступить на горло. Хоч круть верть, хоч верть круть — така витворюється ситуація для наслідника Сталіна...

А Мао недарма й досі культ Сталіна підтримує: очевидно із вдячності до Сталіна за його промах, а не з метою догодити Хрущову.

Не менше "хо" для наслідників Сталіна, які прикриваються, як фіговим листком, — т. зв. лєнінською національною політикою, було, є і до кінця буде — національне питання, національно-визвольний рух в СРСР і сателітних країнах. Дуже переконливим доказом на це було реагування Хрущова і всієї радянської бюрократії на проголошення "Тижня поневолених народів" у Вашингтоні. І то тільки декларативне і тільки тижня. Ми бачили, як трясла трясця Хрущова, коли він з обуренням говорив про той тиждень віце-президентів Ніксонові.. А ще промовистіше свідчило про переляк у Кремлі те, що Хрущов і вся машина тогальної радянської пропаганди заговорила у відповідь на той скромненький тиждень: всю справу звели до того там, що нібито Америка мала на увазі, проголошуючи тиждень, брак демократії в СРСР і обмеження для пересування громадян по землі і по воді — ретельно замовчуючи й оминаючи питання поневолених націй в СРСР, поневолення сателітних країн. Не будь того "Тижня поневолених націй", не знати, чи став би Хрущов так поспішати до США і дріботіти про мир і роззброєння. Той невинний "тиждень" так упік глашатаїв "лєнінської національної політики", що вони й досі відгирюються і примушують своїх попихачів, як Лука Паламарчук, викручуватись в ООН — на генеральній асамблеї.

Щоб іти на ризик війни, треба мати певність щодо внутрішніх фронтів в СРСР, треба мати певність щодо молоді — бож вивезуть або не вивезуть насамперед молоді люди. Цієї певності ніхто в СРСР не має, бо не тільки письменники молоді та студенти в масі своїй настроєні критично і не-

гатино до політики спадкоємців Сталіна, а вся думаюча молодь. Коли сьогодні, в час миру, молодь — це найбільші скептики, то завтра, а особливо в разі війни, та молодь проявить свій скептицизм так, як уже проявила була вісімнадцять років тому... А треба мати на увазі, що нинішня молодь — вже далі йде в своїх розважаннях, вона незрівнянно краще поінформована, її вже демагогією ніхто не збаламутить, вона вже визнає тільки нормальну мову, а не так звану мову так званих активістів-демагогів. А якщо вона, молодь би то радянська, мовчить, не говорить багато, відмовчується, то це ще гірше — небезпечніше! Особливо, коли відмовчується молодь поневолених націй. Нарешті — чи взагалі є ота потрібна для війни молодь? Відкиньте від 1959 — 1941, то побачите цифру 18 — а це ж вік тих людей, що цього року до радянської армії призиваються. А ще рік, два, три... Скільки її там буде?.. Ми ж знаємо, скільки народилося дітей під час війни...

А пам'ятаєте, як Сталін багато про мир говорив у 1949 році? — Тоді теж не було кого призивати: 1949 мінус 1931, 1950 мінус 1932, 1951 мінус 1933 — цебто голодні роки і розкуркулєння, коли не було народжуваності...

КІЛЬКА СЛІВ ПРО ЗМІНИ В СРСР

Маю на увазі — відхід від політики Сталіна та інших твердолобих чи консерваторів, як називають їх у Польщі.

Питання про те, чи є там зміни, чи їх нема — відпадає, бо вони є: першою зміною було усунєння Сталіна, історія смерті якого досі ще до кінця не написана. Питання стояло дуже гостро: божевілля, сваволя і твердолобість Сталіна скоро могли довести до вибуху чи вибухів зсередини. Зовнішні фронти були також у великій небезпеці. Але всі дотеперішні зміни мали і мають одну провідну ідею: усунути можливості революції, отже — забезпечити вічне і потомственне панування не лише класу в Кремлі, а й усієї бюрократії — нової аристократії, нової кляси. Про народи там лише стільки дбають, щоб вони з ланцюгів не зірвалися. Нагодувати і взути та одягти обіцяють, але й не думають справді це зробити: з напівголодними людьми безпечніше. Отже всі зміни, як правило, робляться з мотивів і з метою безпеки і вигод для бюрократії-кляси. Не все в тих змінах розраховане на самий обман зовнішнього світу і своїх громадян: дещо робиться тому, що люди міняються і ситуація зовнішня також — із чим Сталін не хотів чи не міг рахуватися. Іншими словами — всі зміни там вимушені.

Інша справа — хто тих змін хоче, а хто не хоче. Хочє їх тільки трудовє населєння СРСР та трохи ми з вами. Не хотів і не хоче Хрущов та вся його бюрократична рать. Офіційний зовнішній світ, світ, що його Хрущов називає капіталістичним, — ніколи не хотів і не хоче будь-яких змін в СРСР. Хрущов і спілка — прекрасно знають про це, а проте — ідуть, свідомо і рішуче йдуть на зміни. Ідуть, бо справжньою небезпекою були і є внутрішні фронти — народи СРСР, трудящі всієї імперії. Сила зовнішнього, капіталістичного світу не в ньому самому, а в середині СРСР. То інша річ,

що світ той марнує, більше того — ігнорує ту силу. І якраз при допомозі того зовнішнього світу щастило довго Сталіну, щастить і Хрущову латати прориви на внутрішніх фронтах: байдужість, а часто просто цинічне потурання червоним тиранам — дуже б'є по моралі поневолених народів і всього опозиційно настроєного радянського населєння.

Підсумовуючи сказанє про СРСР і зміни, слід констатувати три найслабші сторони цієї імперії: дуже низький життєвий рівень населєння — у п'ять разів нижчий за американський (21%); вибуховий характер національних сил — сил поневолених націй; остаточний і повний крах марксо-ленінсько-сталінського талмудизму — бо ніхто в СРСР не вірить у те вчення. Нове видання "Історії комуністичної партії СРСР" — нічого не змінює і нікому не допоможе.

ВІЛЬНИЙ СВІТ І НАШЕ СТАНОВИЩЕ

Нинішню ситуацію тут характеризує гарячка і суєта переговорів. При чому — переговорів з ініціативи Москви. При чому — Микита Хрущов в очі каже своїм контрпартнерам — ваше становище трудніше, ніж моє. Що він цим робить? Хитро-мудро приховує свої труднощі і небезпеки — раз, сіє ще більшу розгубленість у своїх контрпартнерів, ослаблює їх — два. Переговори з ініціативи Москви — не можуть іти на користь цьому світові: вони наперед ставлять цей світ у невигідне і трудне становище, а своїми наслідками вбивають надії і сподівання народів, уявлєних і загрожєних Москвою, цебто потенційних і НАЙНАДІЙНИШИХ союзників цього світу.

Іншими словами і говорячи зовсім коротко, Москва діє активніше, спритніше, не вагаючись — використовує чужі слабості, свої маскує і ховає, а цей світ уперто "не бачить" слабостей Москви і ще впертіше — не хоче використовувати найочевидніші слабі і найслабші сторони московської імперії, яка йому таки загрожує і тільки смертельно. Щоб не вдаватися до ширшого аналізування і мотивування цих тверджєнь, обмежимось переліком таких фактів, як берлінське повстання 1953 року, смерть Сталіна і боротьба за його крісло в Кремлі, події 1956 року в Угорщині, Польщі та настрої в інших комуністичних і "неутральних" країнах.

Два роки тому, незабаром після того, як Лайка полетіла навколо земної кулі, заступник редактора "Оттава Джорнел" І. Норман Сміт, відгукуючись на сполохані голоси в західньому світі, — писав (8 листопада 1957):

"Лихо росіян — у їх системі, а наше — в нас самих". (Це був заголовок). "Нам може не треба боятися росіян чи їх системи, але самих себе і того, що ми робимо зі своєю системою, — ми боятися мусимо... Світ нині перебуває в такому стані, що коли б тепер відбувся вирішальний, останній бій, ми все втратили б. При таких поступальних кроках, що їх вони вже роблять, росіяни можуть зробити і сам той бій уже зайвим...

Справді бо, на наших очах відбуваються дивовижні речі: хто мав би діяти в стані борців проти червоного зла і небезпеки, активізувати суспільство до використання необмежєних і нічим не зв'я-

заних можливостей в демократичній системі, той або дуже мало, або нічого не робить — спить летаргічним сном, а інші сили — що сприяють ширенню і закоріненню зла і червоному прониканню, отже розкладають зсередини і підважують усю демократичну систему, — ті активні, організовані, а діють вони вперто, наполегливо, навіть жертвовно. Часами здається, що вони діють так — наслідуючи більшовиків і зі шкіри лізуть, щоб довести комусь свою самовідданість. Такі мої спостереження не обмежуються, на жаль, тільки однією галузкою в житті цієї країни, яку була нагода побачити дуже зблизька і відчутти ввесь неприємний запах гниття-розкладу і розпаношування свідомих рушій — “закапюрщиків” того нищівного процесу.

Поряд із цим ми бачимо, як під впливом таких процесів і в наслідок дивовижної бездіяльності одних та метушливої і майже змовницької активності інших — постійно відбувається поляризація тих людей, які прагнуть активної діяльності: одні скочуються — з розпачу — до реакційного напрямку (в Німеччині — до неогітлерівського руху), а інші — до відкритого ставання в лави ідейних чи ділків-комуністів. Коли ми говорили про майстрів розкладу і проникання — ми мали на увазі, що комуністи є й там, але — не всі там комуністи — поперше, а як і комуністи чи майже комуністи, то приховані, замасковані різними напускними концепціями і чеснотами, а чимало — приналежністю до порядних товариств чи партій...

Явище отих протилежних екстремів (найправішого і найлівішого) загалом прийнято пояснювати потягом до активної діяльності, дисципліни і готовістю зректися свободи в ім'я досягнення чогось нового. Досягти нового не в неозначеному майбутньому, а якнайскорше.

Як же багато людей діє на світі, які так легко готові загригти свободу там, де вона є і де її так дуже легко зберегти і використати на торжество над силами зла і неволі! Яке безмежне поле праці для тих, що цінять свободу, як багато можуть зробити вони, коли захочуть!

Чи мали ми, українці, підстави або право знижувати рівень своєї активності? Якщо все вже зробили для України, то мали. Але хто посміє сказати, що зроблено все? Може, зваживши те, як тяжко нам діяти і як мало надій на очевидний і негайний успіх, великомудро сказати: не трать, куме, сили? Ви стоїте за те, щоб не випрягати серед дороги — наперекір усім “філософам”, як “моя хата скраю”, “не трать, куме, сили”, “ось хату сплachu і кару справлю, а тоді й ми той...”

Насамперед — просте питання: хто тут, в умовах демократії, більше використовує можливості свободи — червоні зі своїми тутешніми сателітами чи ми? Як же не хочеться відповідати, що руїники свободи чомусь більше її (свободу) вміють використовувати, ніж ми з вами — такі завзяті борці за свободу і такі цінителі її! А боротись за свободу — чи за врятування її — всюди можна, як це робили Гарібальді, Байрон і багато-багато інших. Боронитись, щоб не втратити останньої точки опору чи трампліну для визволення рідного свого краю, зрештою — щоб не атрофувались наші природні змисли, як у тих, що пішли в мури “тимчасово”, та й там лишилися. У тих, що втратили оті найблаго-

родніші змисли, негайно розвинулись інші — потяг до збагачення-наживи, відчуження і патологічна скупість (аж до споживання “догфуду”), де — “оскотинювання”, як свого часу писав Свирид Ломачка.

Таж хрущовське твердження — “факти говорять не в вашу користь” — не тільки до когось відноситься, а якоюсь мірою і до нас — якщо ми розпрягаємось, оскотинюємось. Ні, ми не можемо склавши руки чи якимось інакше спати на волі, поки прийде до нас якийсь Микита і питає:

— А як ваше прізвище? У вас батьки єсть?*)

Та й узагалі — як можна уявити собі повноцінне життя без світлої мети, без ідеалу і прямування до нього? А молодь без своїх переконань, безідейна — це навіть не молодь. Це навіть не старики.

Так і хочеться при цій нагоді висловитись про причини пасивності, байдужності, відсіву і т. д. Якщо про українців говорити, то пасивність характеризує не тільки давніших поселенців, а найновіших. І одним із мотивів пасивності значної частини давніших поселенців і тут народжених є дивовижна пасивність багатьох новоприбулих.

Типовими причинами пасивності новоприбулих наших землячків можна вважати такі:

1) одні не з політичних мотивів опинилися поза Україною (не є політичні емігранти):

2) інші — скоро “втомилися” і розчарувалися, коли переконалися, що не зможуть повернутись додому завтра вже, а діяти звідси не так то легко — більше ворогів маємо, ніж приятелів;

3) ще інші — під впливом того, що вільний світ не подає надій на те, що він pomoже комусь визволитися там, де наша Україна; це люди прямого розрахунку і не вірять у визволення без допомоги зовнішніх сил;

4) багатьох же зіпсувало відносно скоро улаштування життя — без особливих труднощів. Добре і легке життя дуже скоро збудоване — швидко псує людей, а надто — не дуже ідейних;

5) пасивними стали ще й кандидати на поворотців, які хочуть же якимось довести свою благодатність.

В останній групі — найбільше того елемента, що й до першої групи належить — аполітичні люди, які просто не бачать для себе виправдання перебувати на чужині, коли їм і там нічого не буде (не повісять). Але якась частина в цій групі є й таких, які переорієнтувалися — і хочуть бути наймудрішими: що б і коли б та де не сталося, їм не зможуть закинути, що вони проти когось — вони добрі і з тутешніми червоними, і проти тамтешніх гріхів не мають. Вони можуть бути з яких завгодно закутин України, а певна частина — колишніх гестапівців, мадяронів, польських вислужників, хитрих малоросів та інших, яких там, як пристосуванців, — оціняти і так само, як гестапівців у Східній Німеччині, — в лоно комуністичної охоранки з гамузом заберуть-приласкають...

У безідейних по суті людей, яким пощастило зажити тут незрівнянно краще, ніж жили вони дома (дарма, що опинилися на чужині — свій має-

*) Це ті питання, що їх задав М. Хрущов у м. Лос Анжелос одному перекладачеві (Марченкові).

Вас. ОНУФРІЄНКО

**

Нехай кружляють штучні сателіти,
 Позначені червоними зірками,
 Я знаю, як вдалося їм злетіти,
 Заволодівши людськими думками:
 За кожен грам ваги того металу
 Таж віддано незміренну роботу,
 Таж віддано мільйони на поталу
 І голоду, і стогону, і поту!..
 За кожен метр того швидкого лету
 Жбурнули ж людські сльози й кривавицю,
 Щоб здивувати всю земну планету,
 І щоб сильніше простягти правицю,
 Туди, де ще її криваві пальці
 Не доторкнулись мертвим чорним тілом;
 Пустили в небо воружке кружальце,
 Щоб світ зробить на хвилику зацікавленим...
 Щоб саявом чистим металеве тіло
 Прикрило всю брудоту незміриму,
 Щоб всім забулось те, що наболіло,
 Щоб напустить на очі знову диму,
 В якому кожен, бродячи маячно,
 Віддає би знов свої останні сили...
 Щоб всім чужим було і сумно, й лядно,
 Щоб всі свої — тремтіли і хвалили...
 О, ні!..

О, ні!.. Не сателітам крити
 Всі ваші дії, помисли і пляни!..
 Не вам, мерзенне зборище несите,
 О, не тобі, новий червоний пане!..
 Дивись не вгору, вниз поглянь навколо,
 Де походив ти мертвою стопою!..
 Де холодно, і голодно, і голо,
 І страшно, й неспокійно під тобою!..

Не бачиш ти? Он плачуть бідні вдови
 Тих, кого ви по тюрмах подавили.
 Тих, з кого ви цідили стільки крові,
 Поки світляк свій вгору запустили.

Не бачите? Он сіл страшну розруху
 Не залатаєте ніяк латками,
 Он дід старий жує суху макуху
 І вас клене останніми словами.

Не бачите? Он діти ходять босі,
 Обдерті і голодні кріпачата,
 Що виростуть, мов птиці безголові,
 Бо доля їх нещасна вже почата:

Вклоняйтесь партії, хвалити ярма,
 Робить, робить, робить без нарікання,
 Під батогом червоного жандарма,
 Під батогом нелюдського змагання...

О, ні! Не сателітам кривити Сибіру
 Холодні нори, сповнені народом,
 Та навіть там вони ховають віру
 Розправитись із вашим чорним збродом,
 Вам заплатить за кожную краплю крові,
 За кожен блиск сльози, за кожную муку,
 Єднаються в ненависті братове,
 Щоб вбити колись отруйливу гадюку.

Ні, хай кружляють штучні сателіти,
 Позначені кривавим знаком зірки...
 Ви будете за ними вслід летіти,
 Коли питво доллється всім до мірки,
 Коли зведеться гноблене й нещасне —
 Для сховища нестане вам і світа,
 І зірка ваша зніметься і згасне,
 Як пада й гасне тіло сателіта...

ток рятуючи), — Україна вже й не в голові. Їх цілком вдовольняє “телевижен” (дома кращої культури вони не бачили), “кара”, а деякі з жінок такого гатунку — за одну ніч поробилися великими аристократками... з вітром у голові — і “без фрижидера нічого їсти не можуть” (у Монреалі є такі).

Ті, що були справді ідейними і з мотивів суто політичних не могли лишатись там, — і далі активні, хоч як їх наша більшість не вважає за “крези”. Якщо тут матеріальний добробут (більше ж ніщо!) робить людей пасивними і вивітрює скромні ознаки колишньої національної свідомості-ідейності, то на Україні — навпаки: жорстока дійсність і матеріальна скрута побільшують ряди **ідеалістів**, особливо серед молоді. Тут нам змагатися з крайовими патріотами — тяжче.

Дехто ще й досі дивується, чому серед наших багачів тут нема меценатів, які підтримували б матеріально зусилля наших політично активних сил, культурницькі заклади і діячів тощо. Та річ у тім, що безідейних меценатів ніколи не було і не буде... Крім того, ніколи так не було, щоб багач у першому поколінні міг стати меценатом. А наші багачі — всі самі “доробилися”, це перше покоління їх.

Коли ж брати нас у цілому, отже і активних також, не лише в одній якійсь країні, а в світовому масштабі, то одним з найбільших лих, яке нас знеохочує і ослаблює, одним з найстрашніших проклять, яке нас неутралізує і зводить нанівець наші починання, був і є провінціалізм. Без найменшого вагання можна сказати, що коли наші діла судитимуть і цінитимуть нащадки наші, то вони зроблять дуже короткий висновок: могли б зробити наші предки на еміграції стократ більше, але провінціалізм обмеженість і територіально-повітова нетерпимість з’їли мало не все, що вони пробували зробити.

Може, це перебільшення? Я був би дуже щасливий, якби це було справді тільки перебільшення. Але навіть такий похмурий стан не дає підстав для наших ідеалістів, патріотів і борців зневірюватися і опускати руки. Скорше навпаки — подесятирити зусилля у властивому напрямі чи напрямках. Адже серед нас, представників з усіх кінців України, є досить багато і незламних носіїв святої ідеї, задля якої варто віддати і все життя — хоч би й без виглядів на тріумф у ближчому майбутньому. Було б справді великим нещастям, якби ми не мали до чого прикласти рук.

(Закінчення на стор. 24-ій)

Сергій Голубенко

Учитель і друг Тараса Шевченка

(У 160-ліття з дня народження Карла Брюлова)

Серед щирих друзів Тараса Шевченка, що в ранній петербурзький період його життя заопікувалися ним і викупили його з кріпацтва, поруч Івана Сошенка, Євгена Гребінки, Василя Григоровича не можна проминути і Карла Брюлова, видатного мистця, який також сприяв визволенню молодого Шевченка з кріпацької неволі і був одним з ініціаторів надання йому освіти та послідовно реалізував цей шляхетний задум, і в своєму житті та праці здобув собі ім'я великого гуманіста, борця за права і волю людини, за що непохитно змагався і відобразив ці ідеали у своїй багатогранній талановитій творчості.

Німець з походження, предки якого оселились у Росії, Карл Брюлов народився 23 грудня 1799 р. в Петербурзі, в сім'ї, де мистецтво було родовою традицією і любов до нього та служіння йому передавалися в спадковість від діда і батька до сина й онука. З дитинства перебуваючи в оточенні діячів образотворчого мистецтва, виховуючись на творах видатних майстрів пензля і різця, Брюлов з юних літ виявив блискуче обдарування в малюванні і, вступивши до Петербурзької Академії Мистецтв, виявив дивовижні здібності володіння пензлем, відчуття кольорів, досяг високої майстерності та швидко випередив своїх учителів, професорів Академії Андрія Іванова, О. Єгорова, В. Шебуєва. Прекрасна картина "Нарциз", один із ранніх творів молодого студента, розкрив його виблискуючий талант, а наступні картини закріпили за ним славу високообдарованого майстра живопису.

Після блискучого закінчення Брюловим Академії, Товариство заохочення мистецтв на свій кошт відряджає його, як найбільш надійного абсолювента, для дальших студій в Італію. Виконані там мистецькі твори: "Італійський ранок", "Вершниця", "Варсавія" та цілий ряд інших своєю красою, багатством фарб і сміливістю задуму привертають до нього увагу визначних італійських малярів. Мистець увесь час прогресує, не замикається в рамках набутої під час петербурзьких студій техніки. В акварелі "Італійський південь" він рішуче відходить від накидуваного в Академії шаблону традиційного користування законами пропорції клясичних статуй, через призму яких належало передавати живу людину, і бере з натури образ італійки, розкриваючи в повній гармонії фарб і ліній повнокровність, фізичне здоров'я, життєрадісність і запал гарячого південного темпераменту.

Величезне враження справляє на Брюлова, як пізніше на Коцюбинського і багатьох інших, подорож до Помпеї. Оглядаючи руїни і розкопки цього трагічно загиблого античного міста, спостережливий мистець ясно уявив собі страхітливі сцени, що відбувалися там під час фатального вулканічного вибуху, і поставив своєю метою правдиво та всебічно відобразити на полотні драматичний образ загибелі міста та його мешканців. Він вивчає численні історичні матеріали, малює

шікци для майбутнього твору, а відвідавши виставу опери "Останній день Помпеї", бере цю назву для своєї картини.

В наслідок одинадцятимісячної впертої наполегливої праці з-під пензля Брюлова виходить величезний пам'ятник історичного живопису, справжній шедевр мистецтва. Брюлов зображує момент загибелі міста, коли вже руйнуються склепіння споруд і серед пожежі та потопів вогненної лави мешканці Помпеї шукають порятунку, але не знаходять його. Глибокі психологічні переживання виведених на полотні персонажів розкриті з потрясаючим драматизмом і виїнятковною переконливістю, автор з великою силою показує солідарність людей у цьому стихійному лихові, виявляє їх високі моральні риси в нещасті, людську прив'язаність і родинну любов. Приречені стихією на смерть виведені в усій величч, в усій шляхетності і самовідданості.

Закінчена в 1833 році і виставлена в Римі, ця картина викликала потрясаюче враження у вибагливих італійських глядачів, звиклих бачити найвишуканіші мистецькі рхитвори світової слави. Присвячена подіям давнього минулого, тема цього твору викликала у глядачів настрої, пов'язані з актуальними подіями їх сучасності — французькою революцією, пробудженням національної свідомості поневолених бездержавних народів, визвольними рухами в Італії, Іспанії, Мадярщині, Україні й Польщі, вона стверджувала думку, що ніщо не є вічне на цьому світі, та стверджувала неминучість майбутніх потрясень, розпаду багатонаціональних імперій і визволення поневолених народів.

Захоплено привітали цю картину найвишуканіші письменники і публіцисти. Вальтер Скотт назвав її епопеєю. Микола Гоголь написав про неї захоплену статтю і назвав всесвітнім твором доби. Олександр Герцен, політичний емігрант з Росії, ворог самодержавного гніту, вважав дух цього твору близьким до трагічної атмосфери деспотичного панування Миколи I.

Тріумф супроводжував виставу картини "Останній день Помпеї" в Римі, Мілані, Парижі, а коли її привезли в Петербург, Брюлова запросили на посаду професора Петербурзької Академії Мистецтв.

Але талановитий мистець дуже нерадо прийняв це приманливе запрошення. Волелюбна гуманна людина, він усім серцем ненавидів російське самодержавство і деспотизм Миколи I. Зупинившись у Москві під час подорожі з Італії до Петербургу, Брюлов одверто заявив своїм друзям, що побоюється не тільки нездорового петербурзького підсоння, а й царської неволі. Коли на урочистому прийнятті, влаштованому в Академії Мистецтв на честь його приїзду, йому на ознаку найвищої пошани був піднесений лавровий вінець, він демонстративно зірвав його з себе і в присутності всіх поклав на голову свого колишнього вчителя Андрія Іванова, якого нещодавно перед тим за наказом

Миколи І було звільнено з Академії за прилюдне засудження царського деспотизму. Це була одверта демонстрація солідарності з невинно репресованим учителем, неприхований виклик урядовій думці та цареві і рішучий протест проти царської сваволі та беззаперечне засудження її. Враження від цього сміливого жесту Брюлова було кольосальне, але царський уряд не наслідився переслідувати всесвітньо-славного мистця і Брюлов узяв на себе керівництво однією з майстерень Академії. Його постать у затхлій душній атмосфері бюрократизму і казенщини в Академії була дійсно світлим променем, а високо толерантне, культурне ставлення до людей, без огляду на стан і посаду скріпили за ним славу великого гуманіста-чоловіколюбця.

В цей час один з учнів Брюлова, український маляр Іван Сошенко, зустрічається в Літньому саду з Тарасом Шевченком, який змальовував статуї, і вводить його в українські мистецькі кола. Брюлов дізнається про Шевченка, зацікавлюється ним і просить Сошенка привести його до себе.

Ця зустріч, під час якої Брюлов з батьківською увагою поставився до молодого Шевченка, тодішнього учня маляра Ширяєва, показав йому свою майстерню, галерею картин з такими шедеврами як "Розп'ятий Христос" та "Голова заплаканої Марії Магдалени", і щиро співчував його долі — зробили на Шевченка незабутнє враження.

"Там у Ширяєва — темнота, сварка, бійка; тут у Брюлова — світ, любов, братерство братнєе" — писав Шевченко.

Бачачи в Шевченка небуденний мистецький талант, Брюлов разом з Григоровичем і Венеціановим вирішили створити йому можливість вступити до Академії, а для того заходилися визволити його з кріпацтва. Брюлов особисто розмовляв з власником Шевченка поміщиком Енгельгардтом, просячи відпустити на волю талановитого юнака, але відповідь Енгельгардта була така, що Брюлов цілком справедливо називав його після того в розмовах з іншими "найбуйнішою свинею в торківських пантофлях". Енгельгардт вимагав за Шевченка 2,500 карбованців.

Щоб допомогти Шевченкові, Брюлов малює портрет поета Василя Жуковського. Цей портрет розіграно на лотерії і за одержані гроші викуплено Шевченка на волю. Визволений Шевченко стає, як колись Брюлов, стипендіантом Товариства заохочення мистецтв і вступає до Академії мистецтв, де одразу стає одним з улюбленців Брюлова.

Обох їх з'єднає тісна дружба. Шевченко в своїх "Записках" пише про Брюлова, як про людину з великим мистецьким хистом, з великим розумом і високою освітою, людину просту, гуман-

К. Брюлов.

"Останній день Помпеї"

ну й добру, як "найбільшого мистця нашого століття".

Дружба між Шевченком і Брюловим усе зростала. Поет розповідав мистцеві про свою батьківщину і своїми оповіданнями зацікавив його, а коли з України приїхав абсолювент Академії Штернберг і привіз цілу серію шкідів з природи і життя України, то ці малюнки дуже подобались Брюлову. Він хвалив Штернберга, стверджував, що в одному з його шкідів бачить він усю Україну і сам, як це згадує й Шевченко, висловлював бажання придбати собі на березі Дніпра хутір з чарівним краєвидом і всіма вигодами.

Шевченко постійно користується бібліотекою Брюлова, за його порадою читає Біблію, історію Греції, історію середніх віків, уважно перечитує твори польських і російських письменників в оригіналах, а Гомера, Сократа, Шекспіра, Гете, Шілера в перекладах. Разом з Брюловим він оглядає Ермітаж та інші галереї картин і кожного разу ті оглядини кінчалися, за висловом поета, "блискучими лекціями з теорії живопису", які давав йому, підсумовуючи враження від побачених творів, великий знавець мистецтва Брюлов. Відвідуючи зі своїм великим учителем театри або ресторани, Шевченко користувався з освічених думок, досвіді й розуму Брюлова. Під час відвідін разом з Шевченком театральних вистав Карл Брюлов, надзвичайно суворий і вимогливий щодо театального мистецтва критик, привчав і свого учня бути теж таким і мати свій власний принциповий погляд щодо кожної вистави і гри поодиноких акторів. Особливо вражала Шевченка бездоганність декоративних оформлень і убрань, виготовлених за шкідками Брюлова.

— І сьогодні, — пише Шевченко, — закінчили ми з ним (Брюловим) день у театрі. Давали "Парижських злидарів". Для Каратичіна він підготував чудовий одяг. Глядачі просто ревіли від захоплення. Ось що значить гарне вбрання для актора!

До ресторанів Брюлов здебільшого ходив для спостереження, і як справжній артист, спостерігав різноманітних відвідувачів, серед яких були всілякі верстви петербурзьких мешканців. Вечеряючи там зі своїми учнями, Брюлов оповідав про мистецтво і в товариській розмові, непомітно для самих учнів, навчав їх. Це ще підсилювало їх любов до нього. Недарма Шевченко вважав Брюлова "кольосальним" і "благовів перед його розумом, тактом, освітою й добротою", як писав він в оповіданні "Мистець". У 1839 році разом з Брюловим і ще двома учнями Шевченко відвідує народню забаву в Петергофі. Того ж самого року, оглядаючи малюнки Брюлова, поет замислився щодо ілюстрацій, зокрема щодо кобзаря, до "своїх любих гайдамаків".

Думки Шевченка щодо видання "Живописної України" великою мірою були навіяні образом Брюлова "Облога Пскова", що його Великий Кобзар називав "твором божественним", бо як висловлювався він, перед ним "стояла не картина, а жива облога Пскова", йому здавалося, що він чує "крики людей і ляг мечів об залізні шоломи ливонські, польські і литовські". Цей образ переносив Шевченка думкою на рідну Україну, в істо-

рії якої було так багато подібних батальних сцен як бої під Жовтими Водами і Корсунем за Хмельниччини, облога Буші, баталія Виговського під Конотопом, руйнування Батурина Меншиковим. Дивлячись на твори Брюлова, поет-мистець згадував свій рідний край, йому ввижалося славне минуле України.

Будучи професором Академії, Брюлов створив цілу школу реалістичного живопису, виховав ціле покоління визначних майстрів. Тарас Шевченко, Павло Федотів, Олександр Агін, пізніше Микола Ге успішно розвивали його реалістичні настанови.

Зростання реакції в Росії, погром національно-визвольних рухів поневолених народів, арешт і заслання Шевченка підсилили ненависть Брюлова до самодержавства і він залишив Росію. Останні роки свого життя мистець провів в Італії, не припиняючи своєї творчої праці. Помер він на 53-му році життя в 1852 році в містечку Марчіано біля Риму.

Через два роки після його смерті академік Бер, керівник наукової експедиції, що побував у Закарпатських степах і в Новопетровську бачився з засланим Шевченком, по приїзді до Петербургу вніс прохання до віце-президента Академії Мистецтв графа Федора Толстого — допомогти поліпшити долю друга Брюлова — Шевченка. Але заходи Толстого в тому напрямі під ту пору не мали бажаного наслідку. Згодом, повернувшись з заслання і дізнавшись про смерть свого вчителя та друга, Шевченко з глибокою пошаною висловився про нього.

Спадщина Брюлова лишилась невмирущою. На ній виховувались нові покоління майстрів реалістичного мистецтва. Під враженням його праць розвинувся і зріс такий велетень образотворчого мистецтва як геніальний мистець-українець Ілля Рєпін. Шляхами Брюлова пішов і видатний реаліст Васнецов, автор величних образів Страшного Суду й Хрещення Спасителя в Київському Володимирському соборі та низки творів з тематики княжої України.

Класичні твори Брюлова стали безсмертні не лише завдяки його величній майстерності і бездоганним формально-мистецьким засобам. Їх зміст, в якому розкрилося полум'яне серце великого чоловіколюбця, борця проти людської неправди, оборонця честі і прав кожної людини і кожного поневоленого народу, є близький усякому, хто шанує правду, кому дорога справедливість. За це шанує Брюлова й український нарід, відзначаючи, зокрема, його як одного з визволителів і вчителя та друга нашого великого Поета-Пророка, якому він у критичний для Шевченка момент широко побратерськи простягнув свою дружню руку, був один з найголовніших ініціаторів визволення його з кайданів кріпаччини, сам активно сприяв його освіті й створив умови для того, щоб геній Шевченка-мистця розвинувся з усієї своїй силі. В парі з тим виріс і поетичний геній Великого Кобзаря і тим самим Україна дістала свого Пророка, який розкрив їй очі на її тяжке підневільне становище та вказав шлях уперед до боротьби і визволення.

Іван РЯБОКЛЯЧ

ДРУГА ПОШТА

Оповідання з советського побуту.

В суботу, після смачного і ситного обіду, Петро Петрович Білогуб не ліг на диван з газетою в руках, як це він робив завжди, а сів за стіл, поклав перед собою аркушик паперу, взяв ручку і замислився. Що б його таке написати старикам? Останній раз писав їм давненько, либонь з місяць тому. Та й від них мав листа тижнів три, якщо не більше. Про що вони там писали?

Петро Петрович глянув по столу, перекинув газети з місця на місце, але листа ніде не було.

— Ліля! — гукнув він, все ще риючись у газетах.

Двері в кімнаті і на кухні були відчинені, і дружина почула.

— Що тобі? — озвалася вона з кухні.

— А де лист від батьків? Ти не бачила?

— Там де ти поклав, де ж йому бути.

— А де я його поклав?

— Ой Боже, ну, забудько! На столі в себе.

Але листа не було ні на столі, ні в столі, ні під столом. А хотілося прочитати, щоб за щось зачепитись, щоб легше було свого писати.

— А ти не нагадаєш мені, про що там вони писали? — запитав Петро Петрович, втративши надію розшукати листа.

Ліля загриміла посудом, відповіла з кухні:

— Про що вони можуть писати? Про те, що мама хвора, що корову нічим годувати, що скучили...

Петро Петрович раптом пригадав зміст листа, і йому стало жарко. Батько писав, що мати давненько вже нездужає, що й сам він дуже стомлюється, особливо сильно здають ноги. А тут ще ж крутитися треба за двох: і піч топити, і корову доїти, і за бур'яном десь іти, бо випасу зовсім уже нема, і по лікаря бігти...

"Свиня! Кабан! Хома-забудько! — з гнівом подумав Петро Петрович про самого себе, з приємністю почувачи, як паленіє від сорому вся його голова. — Старикам там важко, таку нужду, бідні, терплять, а я їм навіть відповісти вчасно не спромігся. Два слова полінивсь черкнути. Листа десь загубив. Син називається. Хам, а не син!"...

Він з розгону вмочив перо в чорнило і так само з розгону, швидко і рішуче вивів на аркушину:

"Дорогі мої, рідні мої старики, тату й мамо! Шлю Вам свій гарячий синівський привіт і найкращі-найкращі побажання"...

Петра Петровича щось шкрябнуло у грудях, і він зупинився, ніби неждано-негадано наткнувся на якусь непереборну перешкоду. Довго сидів похмурий, зосереджений, незадоволений собою. Потім мовчки, з тим же похмурим виглядом, прочитав написане і раптом з серцем, аж бризки полетіли, кинув ручку на стіл.

"Привіт!.. Гарячий синівський привіт!.. — роздратовано думав він, з-під лоба зиркаючи на акуратні рядки, щойно виведені його рукою. — А що їм, старим, хворим, забути, від оцього мого завчено-механічного ідіотського привіту? Та за нього однієї таблетки на купиш хворій мамі. Грошей треба послати, грошей! От що. Старий лазить десь по кущах та по канавах, вишукє бур'ян тій корівчині, що годує їх, немічних, а я йому: привіт!.. Гарячий! Синівський!.. Тьху, ідіот!"

— Ліля! — рішуче гукнув Петро Петрович, обертаючись до дверей. — Ти чуєш чи не чуєш? Ліля!

— Ну? Чого тобі? — озвалася Ліля, не перестаючи грюкати посудом.

— Скільки там у нас грошей?

— Грошей?

Витираючи свої повні білі руки квітчастим фартухом, Ліля хутко появилась в дверях, підозріло глянула на нього.

— А що таке? — запитала насторожено.

Петро Петрович насупився.

— Батькам треба послати, — сказав суворо, коротко кивнувши на початий лист.

— А то в нас, як у тих алілуйщиків: слова та слова. Привіт!.. Гарячий привіт!.. А що з нього, з того привіту?..

В хаті стало так тихо, що було чути, як на кухні б'ється-дзигчить необачна муха, сівши на липучку. Вона напружувала всі свої сили, дзигчала жалібно, натужно і прилипала все міцніше, безнадійніше.

— Коли? — обережно запитала Ліля.

— Сьогодні! — твердо сказав Петро Петрович. —

Зараз! Коли ж іще. Сама ж знаєш: мама хворі... А хворому необхідна підтримка, поки він ще живий, а не пізніше...

Ліля зітхнула.

— А я що — заперечую? Нічого я не заперечую.

— От і прекрасно. Неси сюди гроші.

Ліля переступила з ноги на ногу.

— Тільки ти, видно, забув, — сказала заклопотано, — що завтра твої іменини...

— Ну?

— В нас будуть люди. Багато людей. І гроші, як ніколи, потрібні нам самим...

Петро Петрович прикро прикусив губу, погладив пальцем кінчик носа. Дійсно! Гроші були потрібні й дома. Треба ж було затівати ці іменини!

— Але ж там мама хворі. Мама! — з болем і з острахом промовив він, ніби ще й не усвідомив, але вже відчув, що в його твердій позиції є щось, виявляється, не так тверде і непорушне, як йому належить бути. — Може там їм ліки ні за що купити... Може підводу треба найняти, повезти до лікаря... Може там і їсти не дуже густо... І взагалі, — вже зміцнілим голосом з досадою додав Петро Петрович, — ми це мусили зробити давно, ще три тижні тому, коли листа одержали.

Ліля здвигнула правим плечем, туди ж, вправо, здивовано повела головою.

— А я що кажу? Тоді ж і треба було посилати, — сказала розсудливо. — А зараз не знаю... Нам буде важко. Двадцять душ запросили. І навіть не двадцять, а двадцять шість. Свято вже не перенесеш... Ну, і зготовити всього треба стільки, щоб усім було доволі. Щоб ніхто потім не нарікав, не сказав, що ми з тобою скупі, чи що...

Як це не було йому прикро, а вона казала правду...

Петро Петрович занудився, задививсь у вікно. По широкому тротуару кудись бігли люди, зайняті своїми справами. По вулиці, переганяючи одна одну, мовби граючись, навипередки, мчали машини...

— А, чорт! — з досадою вигукнув він, скоплюючись з-за столу. — І як я забув про цей лист... такий лист! Дурна, вітряна голова!..

Він безжально боляче луснув себе по голові, нервово пройшовсь по хаті...

— Хвора! Мама хвора! — ніяк не міг заспокоїтися він. — А я за три тижні три копійки не зібрався посилати... І ти теж хороша! Не могла нагадати.

Проте Ліля не любила брати на себе його провини чи упущення.

— Батьки твої, тобі про них і думати, — холодно сказала вона. — А то взяв моду: пообідав, за газету — і на диван. Листи лежать по три тижні, по місяцю, батьки дожидають відповіді, а винна жінка...

У них була неписана, може, навіть прямо не висловлена домовленість: він листується з своїми батьками, вона — з своїми. Порядок цей існував у їхній сім'ї давно, хоча і був обом не до душі: Ліля дуже хотіла, щоб Петя хоч вранці-годи написав листа її батькам, Петя ж хотів, щоб листування вела Ліля — і за себе, і за нього, і з своїми, і з його батьками. Ліля, звісно, такої умови не прийняла, і йому доводиться хоч раз на місяць, хоч півгодини з місячного бюджету часу виділяти на лист своїм батькам. Про усе листування з її батьками "за браком часу" не було вже й мови, хоча Ліля в глибині душі все ще сподівалася схилити

його колись на такий подвиг... Саме на це натякнула вона й зараз. Але натяк її не досяг мети, а тільки ще більше роздратував Петра Петровича.

— Давай сюди гроші! — рішуче сказав він, зупиняючись біля столу. — А то у нас завжди причина знаходиться: то твої іменини, то мої, то мого кума, то твоєї куми...

Ліля хмикнула, вийшла в другу кімнату, порилася в комоді і через хвилину, мов колоду карт, кинула йому на стіл пачку грошей.

— Скільки тут? — запитав Петро Петрович, виважуючи пачку на долоні.

Ліля не відповіла, демонстративно, з ображенням виглядом, вийшла на кухню, мовби сказала: посилай хоч усі, моє діло маленьке. Але знай: гостей будеш приймати сам. До порожнього столу я навіть носа свого не покажу. Щоб не видзвонювало потім про мене місто, що я сяка-така хазяйка, не вміла гостей пригощати...

Петро Петрович поплював на пучки, розпечатав колоду.

Грошей було не так і багато: рівно півтори тисячі.

"Скільки ж залишити собі на те свято, а скільки послати старикам?" — задумався він, з приємністю і якоюсь тихою втіхою перебираючи новенькі, запахні сотенні. Гроші завжди тішили його, особливо тоді, коли їх було багато. Але розставатися з грошима було чомусь сумно, навіть тоді, коли їх багато, хоча скнарою він себе ніколи не вважав. Та й інші люди, мабуть, не вважали.

"Перекажу п'ятсот карбованців!.." — вирішив він і оглянувся чомусь на кухню. І зараз же насупився: — Чого було оглядатися? Півроку ні копійки не посилав... Хіба такі не заслужили? Виняńczyли. Ще, кажуть, і кволлий якийсь був. Хвороби різні прилипали. І все-таки зберегли, не дали вмерти. А скільки ночей через нього не доспали! На кожен його пхик скоплювалися. Пелюшки міняли. З ложечки годували. В школу за руку водили. Одягали. Озували!"..

— Ліля! — гукнув, перериваючи несподіваний потік солодких спогадів.

— Ну, що ще? — неприязно озвалася Ліля, неквапно і насторожено виростаючи на порозі.

— Послухай... Нам же все-таки треба тес... порадиш. Скільки їм посилати? Тисячі карбованців нам вистачить?..

Ліля округлила очі, сплеснула руками.

— На тридцять персон?! Та самої тільки горілки треба взяти на шістсот карбованців! Сам знаєш, як п'ють дорогі твої приятелі... Та вина — на чотириста. Та консервів. Та риби. Та ковбаси. Та фруктів. Та конфет. Та всякої приправи для кухні...

Так... все це, на жаль, щира правда...

Петро Петрович пошкріб потилицю, уявив своїх шановних гостей за довгим святковим столом, болісно промугикав собі щось під ніс, мабуть, від передчуття конфузу, що може статися за його столом, сказав непевно, зів'ялим голосом:

— Невже мало? Ліля...

— А то багато? П'ятнадцять мужчин! Та ще з отакими животами. Та ви каністру за ніч вицідите! І скажете: мало!..

"А вицідимо... Сй-ей, вицідимо..." — майнуло в голові Петра Петровича.

— Ну, той... — промимрив він слабо, з жахом відчувачи, що від його твердої позиції залишилися вже самі цурки. — Ну, а тисячу двісті — вистачить?

Його панічний відступ дуже підбадьорив Лілю, і вона кинулася в нову атаку.

— Ти, видно, забуваєш, — незадоволено і з почуттям зверхности сказала вона, — що старі живуть у селі, а не в столиці. А в селі — це всі люди знають, один ти не знаєш, — і сто карбованців гроші. Авжеж! Що їм купувати за ті гроші? Свій город. Свій сад. Своє молоко, масло. Свої огірки, свої кури...

Петро Петрович зробив нетвердий рух рукою, скривився, наче покуштував кислоти, сказав примирливо:

— Добре... Зроблю ні по-твоєму, ні по-своєму... Двісті карбованців пошлю...

І додав квапливо, ніби боючись її нового наскоку, ніби показуючи, що це вже межа, що далі йому відступати нікуди:

— Менше не можна. Стидно! Розумієш? Стидно! Це не голка, а гроші. І до того ж село, ти правильно сказала. А на селі такі речі не бувають таємницями. Всі сусіди знають, скільки хто кому посилав. І за нас знають...

Але Ліля і сама вже це зрозуміла і нападати більше не збиралася.

— Про мене, — спокійно сказала вона, — посилай скільки сам знаєш... — Вона швидко крутнулася, вийшла на кухню.

Збігавши на пошту і оформивши грошовий переказ, Петро Петрович зразу якось заспокоївся, повеселішав і повернувся додому лагідний та умиротворений.

— Другої пошти не було? — запитав він, шукаючи очима свіжої газету, щоб прилягти-таки на своєму улюбленому дивані.

— Скоро буде, — теж уже мирно відповіла Ліля, покосившись на великий годинник, що дуже повільно й поважно цокотів у кутку.

Петро Петрович помугикав якусь мелодію, узяв з етажерки книгу "Золотой теленок", розгорнув десь на середині, де був заломлений листок, поклав під голову три вишиті подушечки і, легенько покректуючи, простягнувся на дивані...

Добре знаючи, до чого воно йдеться, Ліля щільно позачинила всі двері, а сама принишкла на кухні.

Заснув Петро Петрович десь уже на другій сторінці. Заснув спокійно, солодко, як сплять усі люди, усвідомлюючи, що вони зробили якесь добре, благородне, похвальне діло.

І приснився йому химерний, страшний сон. Не сон, а чисте тобі видіння з яскравими картинками і логічною послідовністю... Ніби він ще зовсім не Петро Петрович, а всього лише замурзаний, нерозумний Петя в поношених штанцях на шлейці... Батько й мати пішли в колгосп на роботу, а він залишився дома на господарстві. Залишився не сам, а разом з своєю маленькою сестричкою Дусею. Дуся ще спала, в хаті було тихо, аж моторошно. Йому одному стало скучно, і він поліз перевіряти горщики. Особливо зацікавив його той горщик, який мама приготувала для Дусі. В горщику була молочна манна каша. Молочко зверху зашерхло жовтуватою запашною плівкою. Петя довго дивився на ту плівку, потягував носом. Нарешті не витримав спокуси, зачерпнув пальцем. Плівка була така смачна, що Петя зачерпнув ще і ще раз... Потім у руках опинилася ложка. Вона все й зробила сама. Він лише давав їй дорогу, відкриваючи рота... Як тільки горщик був вищкребаний до полив'яного дна, пхикнула Дуся... Петя мерщій кинувся забавляти її, і це йому цілком вдалося. Так

Вас. ОНУФРІЄНКО

Австралійська весна

Ну й що з весни? Не чув, щоб птиці
Про неї співом повіли,
Останній подих сніговиці
Не віяв з білої імлі.

Вітри над скреслими льодами
Не прилітали з далини...
Усе те саме тут, те саме
Серед зими, серед весни.

Що дав би я, щоб сон вечірній
Хоч раз за цей десяток літ
Прогнав зненацька шум надвірний
Бруньками вкритих чорних віт,
Щоб в тиші ночі загадковій
Озвались раптом журавлі,
Щоб дощ веселий придніпровий
Пробіг по сонній ще землі...

Красу південного примор'я
Я полюбив, неначе путь,
Де хвилі радості і горя
Живою чергою ідуть.

Рожева тінь рододендронів,
Азалий сніжна білина...
О, не змінить мені законів,
Що чужина — це чужина!..

Весна не бризнула весною,
І календар лиш на стіні
Немов сказав: радій зі мною
Моїй, а не твоїй весні!..

1.IX.1959 р.

вони мирно та весело гралися довгенько, з годину, чи й з дві. Потім Дуся все-таки зголодніла і почала казати йому: "Гам! Гам!" Петя удав, що не почув того, і ще старанніше заторохтів перед нею великим надутим міхуром з квасолею всередині. Та Дусю ця гра вже не цікавила, а навпаки, навіть дражнила. Гарненьке рожеве обличчя її скривилося, стало некрасивим. Вона вередливо відштовхнула від себе міхур, голосно запихкала. Петя сказав: "Нема! Нема! Цить!" Але хіба вона це зрозуміла? Тоді він скопив горщик і показав їй на доказ того, що він говорить чисту правду. "Порожній! Бачиш? Цить! Прийде мама, погодусь". Але сталося не те, чого він добивався. Сестричка розревлася на весь голос, гарячі сльози — де їх стільки набралось! — переповнили очі і блискучими струмочками закривляли по щоках... Петя й сам уже мало не плакав. Але чим він міг зарадити? Він узяв з столу шматок житнього хліба і ткнув їй прямо в ротик. Хліб був чорний, черствий, Дуся не змогла його вжувати. Вже вона й не плакала, а тільки пищала — жалібно, тоненько... Петя старався з усієї сили: торохкотів, брязкотів, співав, гавкав. Але ніякі шумові ефекти не могли замінити манної каші... Що ж робити?.. Раптом він згадав, що мала любить дивитися, як горить жижа. Брати сірники йому було суворо заборонено. Але один же можна... Тільки один. Щоб вона плакати перестала...

Петя дістав з коминка сірники і, трохи побоюючись, коли б чого не трапилося, почав черкати. Сірник спалахував, догоряв, скільки можна було його тримати, і

чорним тонким крочечком падав під ноги. Побачивши вогник, Дуся вп'ялася в нього мокрими, заплаканими і в той же час уже зацікавленими оченятами. Вона ще схлипувала, але вже не так безутішно і жалібно. Петя зрадів, почав підносити жижу до самих її пальчиків. Коли ж вона хотіла ту жижу спіймати, він раптом сильно дмухав, і жижка зникала, немало дивуючи і забавляючи її. Один раз тоненька вуглинка від сірника впала на Дусину простинку. Петя враз пригадав сувору заборону гратися з сірниками і злякано оглянувся на вікна. Ні, там не було нікого, ніхто цього не бачив і не скаже батькам... А може все-таки перестати?.. Але ж Дуся он уже знову кривиться, ось-ось розплачеться... я трошки... і обережно...

Петя дістав ще один сірник, черкнув. Сталось щось дивовижне і незрозуміле. Яскравий вогняний язичок з сердитим шипінням відділився від сірника, блискавкою метнувся до Дусі, глибоко вп'явся в її білу тонку льолю... У першу мить Петя навіть нічого не збагнув і все ще тримав ту половину сірника, що залишилася в руці. Але тут Дуся крикнула так страшно, що Петя аж здригнувся і впустив сірник. І в ту ж мить з жахом побачив, що сталася біда: постілька Дусі вже була охоплена жарким тріскучим полум'ям. Петя зажмурився, навіть руками затулювся. Раптом великий жмūt полум'я страшним кібцем упав на нього, на його голову й руки. Нестямно, надривно вискинувши, Петя шарпнувся, відскочив убік, пірнув під спасенний стіл, аж у темний куті. Але порятунку вже не було й там. Дике палахкотіє полум'я танцювало по всій хаті. Фукнула пляшка з гасом, проливши по долівці вогняну калюжу; задушливо зачаділи валинки й кожух; запалала скатертина на столі; задзенькали, лопаючись, шибки у вікнах...

Збагнувши, що він наробив, Петя судорожно охопив руками голову і закричав, заверещав з усієї сили, яка тільки в нього знайшлася:

— Горю! Води! Води! Води-и!..

Перелякана його диким волянням, прибігла Ліля з куклем...

Він дивився на неї червоними, нажаханими очима і не міг отямитися. Ліля шарпала його за плече, допитувалася, що сталось. Петро Петрович обома руками, як бувало в дитинстві, вхопив кухоль, заторохтів по ньому зубами. Випивши воду до краплі, опустив зважнілі руки на коліна, втупився перед собою довгим нерухомим поглядом.

— Що таке? Чого ти кричав? — турбувалася Ліля.

Сколихнутий страшним сном, все ще знаходячись під тяжким враженням, Петро Петрович потирав рукою груди і не відповідав. Він боявся признатися, що все, що він зараз пережив, був зовсім не сон. Все це, на жаль, було з ним наяву... Двадцять дев'ять років тому, забавляючи свою малу сестричку Дусю, він ненароком спалив батьківську хату і сам ледве не згорів у ній. Його і сестричку врятували люди... Страшно згадувати все це... Мати шість місяців пролежала хвора. Всі люди думали — помре. Батько тримався міцніше. Але голова його стала білою. До останньої волосини. І руки почали тіпатись. Та й голова посмикується, особливо коли хвилюється...

Вставши з дивана, засмучений Петро Петрович підійшов до вікна, закурив, задумався... По вулиці, як і раніше, спішили у своїх справах люди. Гуркотіли важ-

кі вантажні автомашини, везучи в своїх залізних кузовах камінь, цеглу, пісок, чорну свіжу землю, наріту десь екскаватором. Легко доганяли і переганяли їх "Победи" та "Волги". Петро Петрович любив спостерігати міський рух, міське життя. Але зараз все це було, як в тумані. Він ніяк не міг звільнитися від тяжких яскравих картин щойно пережитого сну... Пригадалися інші, пізніші роки дитинства і юності... Ні, ні, він не був шибеником чи хуліганом. Той трагічний випадок з пожежею довго-довго, як грізна незабутня пересторога, стояв перед його очима, стримував його від небезпечних пустощів і дурощів. І все-таки скільки різних дрібних та, часом і більших ударів ненароком (а може коли й навмисне, хіба зараз розбереш?) завдав він своїм бідним батькам...

"Кого ми найбільше кривдимо в житті? — сумно й розчулено думав він. І відповідав сам собі: — Маму... Батька... Перед ким ми в найбільшому, неоплатному боргу? Перед ними... Кому ми забуваємо навіть листи писати, живучи в достатку, в щасті?..

Він пригадає свій сьогоднішній грошовий переказ, дискусію з приводу нього, пригадає своє завітне свято, на яке він так таки і забув запросити батьків, і йому стало не по собі... Щось болюче, гостре, неслухняне підкотило раптом до горла... І зупинилося. І не проходило... Йому палко, нестерпно захотілося завдати собі якоїсь кривди, якоїсь прикрити, якоїсь кари за всі оті провини, які нагромадилися на його совісті...

Хтось рішуче і нетерпляче постукав у двері.

Бачачи, в якому він стані, Ліля турботливо причинила двері в його кімнату, поспішила до того, хто стукав.

Петро Петрович міцно провів рукою по обличчю, поквапливо проганяючи з нього сліди своїх невеселих роздумів.

Але йшли не до нього. Ліля повела гостя в свою кімнату.

Петро Петрович важко зітхнув, механічно взяв до рук свого улюбленого "Золотого тельця", сів на диван. "Золотий тельць" не читався...

"Хто воно там?" — подумав Петро Петрович, мимоволі прислухаючись до тихого гомону в прихорі. Грякнули надвірні двері, гість пішов.

І зараз же до кімнати ввійшла, не ввійшла, а синичкою впорхнула збуджена, радісна Ліля.

— Хто там? — запитав Петро Петрович.

— Друга пошта! — дзвінко, ніби та пошта принесла їй якусь особливу радість, відповіла Ліля. І додала, весело поблизуючи очима: — Нам грошовий переказ! Сама і принесла.

Петро Петрович здвигнув плечима.

— Переказ? Що за переказ?

— На твоє ім'я. Сімсот карбованців! От!

Вона подала йому товсту пачку стареньких, пом'ятих, ніби по одній зібраних десятках.

Петро Петрович поклав на коліна "Золотого тельця", з великим подивом і навіть якимсь неясним збентеженням взяв у руки загадкові гроші.

— Від кого? Звідки?.. — запитав він, відчуваючи, як швидко росте в серці оте безпричинне збентеження.

Але Ліля вже знала, звідки гроші, і його тривога тільки розвеселила її.

— А ось звідки. Читай!

І вона подала поштову листівку, одержану разом з грошима.

З листівки глянув на нього прекрасний, мовби тільки що зібраний, букет польових квітів. Біліли своїми ніжними віночками ромашки, синіли сокирки, голубіли волошки, живим полум'ям палахкотіли маки...

Але не це зараз цікавило збентеженого Петра Петровича. Хто писав їй, і що написано на ній?

Він нетерпляче обернув листівку, і його ніби струмом вдарило. Аж в очах потемніло... Він зразу впізнав нерівні літери-карлючки, виведені тремтячою, ось уже двадцять дев'ять років тремтячою рукою батька...

"Дорогий синочку! — прочитав Петро Петрович. — Сердечно вітаємо тебе з твоїм великим днем — днем народження і від усієї душі зичимо тобі щастя, радості, а найперше — доброго здоров'я... Посилаємо тобі невеличкий наш дарунок — сімсот карбованців. Вибач, що мало. Скільки вдалося назбирати... Звісно, для вас це не які й гроші. А нам буде приємно, коли ти за них щось потрібне собі купиш... Мама каже: годинник! Вона так хоче, щоб у тебе, як ото і в людей, був хороший, золотий годинник... Та, мабуть, цих грошей і не вистачить. Може вдасться, то ми згодом ще трохи розстараємося... Обнімаємо, цілуємо... Люблячі твої старини — батько, мати"...

Щось глухо несподівано гупнуло на підлогу. То впав, ковзнувши з колін господаря, забутий "Золотий тельць"... Петро Петрович рвучко підвівся з дивана, поквапливо одвернувся від дружини, зробив крок до вікна.

Але Ліля все одно встигла помітити: в очах його блищали важкі, нестримні, пекучі сльози...

("Україна" Ч. 19)

**

Вас. ОНУФРІЄНКО

Не питай мене, друже, чи зник
Я до всього пізніш, чи відразу...
Я ще й досі в душі мандрівник,
Що знайшов випадково оазу.

Коли з берега вслід кораблю
Відлітають останні привіти,
Щось терпке, як колючка жалю,
Мов жене мене вслід полетіти.

Я не вірю, що стріну колись
Тих усіх, з ким доводилось жити,
З ким зійшлися і знов розійшлися,
Залишивши вино недопите.

Друзів добрих так мало в житті,
Нічєї нема тут провини, —
Просто так — розійшлися на путі,
Не дійшовши і до середини.

І тому, коли друг вируша
У дорогу, шукаючи долі,
Моя тягнеться також душа
В невідоме за ним мимоволі.

Я прощався уже з багатьма,
І скажу, що потіхи не гріли,
Ніби все це — отак, жартома:
Як птахи, піднялись, полетіли...

Полюбив я листівки й листи,
З них тепло мов освітлює двері.
Але потиск руки донести
Не вдалося ще нам на папері.

Не питай мене, друже, чи зник
Я до неба, до моря, до квіту, —
Я такий, як і ти, мандрівник,
Що розшукую щастя по світу.

8.X.1959 р.

А. ГАЛАН

Мemento Морі!

I

Вище поверху вже не було. Шматок величезного міста, коли дивитись на нього згори, нагадував уламки золотого скла, феєрично розсипаного скрізь, де тільки трапилось вільне місце. Кинджали прожекторів сікли беззоряне небо, наче шукали там причаєних злих духів, що кидають на землю безліч страждань.

В глибині темної спальні котячим оком спалахував огник цигарки, й іноді чутно було зітхання. Чорна нитка незгоди між осяяним вікном і тим затишним кутиком, фотелем біля ліжка, простягнулася через усю кімнату, поділила її надвое, наче, на два світи — тьмянний і сяйкий.

— Ірено!

— Ну?

— Ти на мене не сердься. Я химерний, я сам не знаю, чого хочу...

— Отож, коли визнаєш, прийдеш до мене знов, а покищо...

— Ти мене випроводжаєш?

— І так, і ні. Зрозумій, Ігоре, між романом у книзі і романом у житті величезна, я сказала б, катастрофальна різниця. Що таке книжковий роман? По-перше, це річ вигадана, це уявний світ письменника, який хоче показати його яснішим, ніж він є. Письменник гіпнолізує читачів: ану ж, пошастить вирвати їх із сірої буденщини, прищепити якісь там високі почуття, виховати, одним словом. Я добре розумію письменника, але... він мене вже не виховає.

Ігор підійшов до лутки дверей, сліпим рухом провів від неї лінію в правий бік і натиснув вимикач. Під стелею посміхнулася на триста свічок люстра, осяяла, оголила кожну дрібничку, примусила зажмуритись жінку і чоловіка.

— Яка ти гарна! — сказав Ігор.

— Але це не заважає тобі мучити мене своєю книжковою філософією, своїм тиранічним поглядом на речі...

— Тиранічним?

— Так. Що ти, власне, від мене хочеш? Я тобі жінка, неофіційна ще, але правдива, вірна, яка поділяє твої радості й невдачі, любить тебе, не хоче іншого, а ти...

Старанно підголені черв'ячки жіночих брів зсунулися до купи, нижня губа задрижала. Зразу стерлися з обличчя десять літ і лишилися тільки дванадцять.

— Дівчинко моя!

— І що з того? Ти ось зараз пожалієш і погодишся зі мною, а за півгодини буде сто зауважень: я нечуйлива, я надто матеріялістична, я попросту дурна...

Світло загасло знову, й одразу вскочили до кімнати нічні вуличні промені, почали нищпорити по стінах і меблях, змазали оливою якусь болючу струну в душі чоловіка. Він присунув до фотеля низький м'який "пуф", сів на нього й поклав свою голову на плече Ірени.

— Вибач мені, люба! Коли я на хвилину уявлю

собі нашу розлуку, в мені рветься якась дуже важлива нитка, що пов'язує мене з життям... Не скажу, що я б не переніс розлуки. Час гоїть усе, і дійсно, хіба в романах існує вірність до могили. Але — звичка. Ми знаємось два роки, безліч разів сварилися й мирилися, може, іноді навіть ненавиділи одне одного... А потім тягне. Тягне настирливо, владно, невідклично. Тільки ж тут, у першій мірі, грає роллю фізичний потяг, і тому я обурююсь...

Білі гарячі руки обхопили буйноволосу голову, голова відчула пружність грудей і покійно лягла на них, відірвавшись від дальших думок.

— Хлопчик! Навіть не хлопчик, а дитина. Таж нам природа дала оцю відзнаку, взаємний потяг, гін до продовження роду. Чого ж тут обурюватись?

Ігор відхилився вбік, сів рівно, руки поклав на свої коліна.

— Не лише цього я хочу, Ірено, не лише цього. Ти розумієш мене спрощено, буцім, я дійсно фарисей, єзуїт, що в одній руці тримає хрест, а другою підпалює багаття з прив'язаним до нього інаквовірним. Коли б мене запитали, хто в цілому жіночому світі гарніший, я сказав би: ти! Але чому ти, будучи найкращою жінкою, не є й найкращою людиною?

Жіночу постать підкинуло, як на пружинах. Війнув у кімнаті пахучий вітер. Рвучко розчинилися двері в їдальню і так же рвучко закрились. Ігор ще трохи посидів, потім устав, помацки знайшов у коридорі своє пальто і не прощаючись, подався до ліфту.

II

І був знову суботній день. Без ознак, бо сонце ховалося за неймовірно високими будинками, а в повітрі люди мусіли шукати відтулину, щоб дихнути не бензином, а природною свіжістю. Їхали й бігли всі, кому треба було їхати й бігти. Блискучі багатоповерхові крамниці лізли з шкіри, щоб спорожнити гаманець ближнього. Власне, оте Христове поняття "ближній" давним-давно лишилося порожнім звуком. Тепер самозрозумілим, так би мовити, правногромадським є поняття "дальній". І починається воно вже від родини, від дітей до батьків, від сестри до брата. Дальній! Той, що не бере безпосередньої участі в творенні мого добробуту, а може, трохи й заважає. Тому якнайменше уваги дальному. Його треба використати, поставити собі на службу, взяти від нього все, що він може дати, а тоді — світ широкий, і для дальнього там, напевне, знайдеться місце...

Принцип "дальності" полонив і громаду. Вона існує не в вигляді віника, дрібних, але міцно зв'язаних і тому незламних прутиків, а в вигляді прутиків окремих. Тримайся ж, прутіку! Стрижи очима на всі боки, щоб, бува, не підрізали тебе, не вирвали з ґрунту, не дали копняка. А дадуть — пиши пропало. Люди поспішають до щастя й під ноги не дивляться. "Возлюби ближнього, як самого себе". А якже! Торговець радується, коли всучить

вам лежачий товар, але зуміє здерти зайвих півдоляра. Годинникар за поламану дрібничку в годиннику, на механізмі якого ви не розумієтесь, нарахує десятикратну суму. Погребник лишить без centa сиріт, бо він має заробити на мертвому.

Ах, це все таке мізерне, що не хочеться про нього згадувати. Хай краще з рятунковим паском приходить мрія... Одягай цей пасок і пливи крізь людське море, крізь мільйони байдужих, дальніх тобі.

Ігор прекрасно знає, що правда по боці Ірени. Вона хоче жити для себе й для нього, а він... Мабуть, це тільки неозорий степ, чисті, як скло, річки й задумливі гаї могли пустити в світ мрійника. Всіх шкода. Навіть бомів, що простягають руку за "ніклем", бо ж вони хворі й мусять випити...

Зустріч була несподіваною, на сабвейчій зупинці. Минув тиждень, і обоє "кріпилися", хоч сумували одне за одним.

— Ірено!

Пішла, наче не побачила й не почула. Ноги віддалялися рішучо, а допитливі очі були скошені набік: що ж він робитиме? Ні, не став доганяти. Провів сумним поглядом і сів у вагон. Тоді вже передумала і рвонулась ускочити й собі, але забракло хвилинки, двері засунулись, поїзд рушив. Розсердилась сама на себе, аж тупнула, аж почервоніла. Піти до нього? Ні. Він її знов образив, та ще й повівся, не зробивши кроку до примирення.

Ірена почуває, що цьому треба покласти край. Так, одружитися, він же хоче, він казав про це не один раз. І що буде далі? Вічна громадська праця, нікому не потрібна й не цікава, просьби "активізуватись", помагати в тій праці, викидати долари чорт зна на що... Поки не живеш разом, прощаєш більше, а тоді почнеться така музика, що й світ стане немилим. Хтось мусить піти на поступки, але хто?

День чіплявся за життя з останніх сил, і Ігор переживав смерть дня, як якоїсь живої близької істоти. Адже цей день зникає назавжди. Він не повернеться на землю й через мільйон років. Як шкода всього, що минає!

Самотня кімната, наче, зустріла запитанням: ну, чого так рано прийшов? Та й справді, чого він прийшов? Сьогодні він плянував собі, поробивши всі справи, поїхати на соту вулицю, в той величний будинок, вибачитись... Але вона пройшла мимо.

І як завжди, ввечері, очі прикипіли до книги. На черзі сенсаційний роман поета, що схотів думати проти течії... Та й яка ж багатюща палітра! Ігор не письменник, він не думає над технічною побудовою твору, його вражає лише те, що з-поміж рядків дивляться, діють, люблять і страждають живі, до намацання люди. І не знаєш, хто з них краший, кому належить більше симпатизувати. Ось дві жінки, дві дружини одного й того ж чоловіка. В кожній окремий шлях, але шляхи перехрещуються, віддаль маліє, зникає зовсім, і бачиш неймовірно многогранну жіночу душу, що готова на героїзм і на жертву, що так відбігає від примітивного нашого уявлення про жінку. Щось подібне хотів би мати Ігор для себе, але, напевне, він ніколи того не матиме. Ах, треба дивитися на все

"Культурний обмін". (З австрійського журн. "Глобус").

простіше. Ірена каже, що письменницький витвір не життя, і очевидно, вона має рацію. Ірена. Струнка берізка з чужої землі. Чим вона винна, що народилась не біля прозорої річки й задумливого лісу? Лишився якийсь там слабенький "голос крові" предків, їхня мова, але дяка й за те. Мабуть, не треба її перевиховувати, нічого з того не буде.

Ігор відклав книжку й поринув думкою в високу кімнату. Там також самотність, але інакша, ніжніша, затишніша. Пора дві самотності сполучити в одну, а далі буде, як прийдеться, не гірше, ніж в усіх родинях.

Гасне електрика. Напівсонна рука закидається за голову. Зникає дійсність.

У Ірени, ще від шкільного напівмонашого виховання, довго трималася звичка хреститись, коли, несамовито виючи, мчала по вулицях карета швидкої допомоги. Струнка дівчина з руськими косами-вінцем зворушливо просила Бога врятувати того, кого везли до шпиталю. Пізніше звичка забулась. Власне, прийшло негарне почуття сорому за прилюдний хрест, і Ірена лише в думці апелювала до небесного заступництва. Та цього недільного ранку, при перших звуках сирени, щось підкинуло руку дорослої дівчини й наказало: перехрестись! Дехто з прохожих посміхнувся, Ірена почула навіть репліку: "монашка в капелюсі". Було трохи образливо, бо з якої ж речі сміятись над будь-яким людським почуттям? Хто має таке право? Зрештою Ірена дала собі обіцянку ніколи більше на вулиці не хреститись. О. вона знає ціну юрбі, цій байдужій отарі, ласій тільки на гроші і пікантні видовища. Ігор каже: треба служити народові. Якому? Тому, що ладний розтоптати слабшого? Ні, Ірена, так би мовити, лояльна егоїстка. Вона не робить зла і не робить добра. Вона окреслила своє життя колом власних уподобань і вигід, а чужа доля її не цікавить.

Ірена відвідала подругу, значно молодшу від себе, але таку ж практичну. Мова зайшла про Ігоря. Подруга спитала:

— Ви думаєте поженитись?

— Думаємо...

— А не програєш?

— Джейн, про який програш ти говориш?

— Про матеріальний, звичайно. З такою вродою... Ого! Я знайшла б собі мільйонера.

— А я мільйонера не шукатиму. Бачиш, Джейн, мільйонер просто купив би мене й вимагав би за це повного послуху. А я не дуже слухняна, не люблю уздечки.

Павзу було перервано телефоном.

— Так, це я, — сказала Джейн. — Що? Вона в мене. Куди? На сто дев'яту? Майже безнад... Я скажу... зараз...

Рурка нервово хрюснула й заспокоїлась, лежачи догори спиною. Джейн не відходила від стола, здувала з нього відсутній пил, старанно одягала маску на очі.

— Джейн, хто то тобі дзвонив?

Злякані очі стрибнули на підлогу, задрижали під повіками й несміливо піднеслились.

— Моя люба Ірено, це звичайний екцидент. Нічого страшного. Але ти мусиш поїхати в шпиталь, у той, великий, близько від тебе...

— У шпиталь? Я?!

— Ну, так. Бач, кажуть: про вовка промовка... Тількищо згадували Ігоря, а він...

— Він у шпиталі?!

Здавалося, що таксі їхало непростимо повільно. Ірена підганяла і благала шофера, а він лише відкидав убік праву долоню, даючи зрозуміти, що це вина не його, а вуличного руху.

Серце в Ірени переходило на третю швидкість. Ті перервані й усвідомлені лише тепер слова "майже безнад..." огортали холодним жахом, кривавилися, викликали запаморочення.

— Ви його дружина? Зараз буде операція. Але він хотів... Ми не могли йому відмовити. Ідіть, попросайтесь...

Ірена хитається на ногах. Це його обличчя? Його руки?

— Ігоре мій!

Він ледве чуто шепче:

— По-ці-луй! Прос-ти ме-не!..

Поцілувала, ледь торкнувшись, і тут же зомшо Ігор вихопив з-під авта якогось п'яного, а сам прийняв на себе удар. Все нічого, коли б не голова... Плече зашиють, рука зростеться, а от голову пробито, і це не жарт.

— О, мадам, скажіть мені, Бога ради, чи треба було вашому чоловікові ризикувати життям за якогось п'яницю?

Ірена не відповіла. Вона сиділа коло телефону, чекала жорстокої вістки, і полісмен, покинувши форменним кашкетом, тихенько причинив за собою вхідні двері.

— Галло?!

— Не турбуйтеся, мадам. Чоловік ваш, на диво, міцний. Усе говорить за те, що житиме.

Невже житиме? У Ірени сухі гарячі губи й щоки з білого полотна. Якими дрібними, непотрібними були їхні сварки. Яке все мізерне перед обличчям смерті. Ігор, що боровся зі смертю, виростав на титана. Він доказав свою правду, на вік присоромив її, горду гарну жінку. Але то нічого. Вона коритиметься йому тепер, бо він незміряно вищий, світліший, потрібніший.

Жінка вибухає слізьми. Плечі її підстрибують, як у пропасниці, але їй стає легше, спокійніше. Це ж вона перехрестилася сьогодні за нього. Якась сила піднесла її руку саме тоді, коли його везли...

Д. КИСЛИЦЯ

Про наше сьогодні

(Закінчення. Початок див. на стор. 8-ій)

А скільки праці і навіть боротьби на нашому шляху — всюди, де ми є. Є що робити і "крок за кроком місця здобувати". Треба боротись і боротись, щоб наша єдність і соборність стали реальнішими, а не тільки в піснях і святкових промовах. Молоді тут належить перше місце. Одумівській — найперше!

ОДУМ виробив собі правильну засаду — жити з іншими молодечими українськими організаціями в братньому змаганні, а не ворогувати і не замикатись. Братня любов і братня взаємна критика — скорше чи пізніше дадуть свої наслідки, а завтрішні провідники і актив у нашому громадсько-політичному житті — матимуть більше порозуміння між собою і зроблять для своєї справи більше, ніж ми, нинішні старші люди, можемо зробити. Треба тільки не замикатись у своїх організаційних осередках, співпрацювати (як у Канаді) на форумі КУК і посилати на його з'їзди не по два, а по 25 чи 50 делегатів — плянувати там спільні справи на всю нашу широчінь, говорити там з представниками уряду і вчитись, як будувати демократичну державу. Коли ж молодеча організація — навіть

така, як ОДУМ — буде тільки споглядати і обмежувати діяльність своїх членів сферами суто теретичними, ідеологічним напомпюванням — відірвано від безпосередньої участі в загальноукраїнському житті (і загальноканадському), то дуже легко можна скотитися до мрійництва і снобізму. А й таких ми маємо не мало — поза ОДУМ-ом, хоч їх місце — в ОДУМ-і.

Спільне наше діло мусимо робити спільно, бо інакше діло не піде: будемо йти хто в лів, а хто по дрова, а наші супротивники і вороги розрізненість нашу будуть так, як тепер, або ще більше використовувати. А наші зусилля — це слід особливо підкреслити і наголосити — в напрямі просування в світ нашого національнодержавного ідеалу **не мають сприятливого ґрунту** — його тут не витворено і витворювати не легко. Де б ми не ткнулися — уже маємо готовий мур. Думаєте — тільки мур нерозуміння? Ні, ті, що не розуміють нас, не ставили б мурів, бо не знали б, де і як їх ставити. Діяти вроздріб у такій ситуації — не мати успіху. Не треба пасувати там, де на наші успіхи — зляться наші супротивники: зате вони шанують нас,

коли ми зуміємо свого добиватись спільно і послідовно. Інакше — сміються і відтирають нас на задвірки: чи не досить такого прикладу, як СіБіСі, де є ніби українська секція? Це там при допомозі нібито крайніх націоналістів наших (насправді — вічних хрунів), позбуваються фахових і компетентних людей, втягають до махінацій і кримінальних злочинів інших, а пізніше називають ту секцію і тих же “націоналістів”-прислужників — андердевелопт кантрі, украдієн секшен, гестапівці...

Не докір, а нагадування ОДУМ-ові: навіть у Торонтонському університеті вас майже нема. А скільки там можливостей? Скільки одумівців учиться і спеціалізується в таких ділянках, що можуть найскорше придатись для українця поза Україною? Дентистика, фармацевтика та інші такого роду фахи — навряд чи слід ставити на перше місце.

Нарешті — і це одне з найбільших і найактуальніших завдань ОДУМ-у — зв'язок із своїм народом, зокрема молоддю нашого народу на Україні і — розуміється — по всіх Сибірах неісходимих, як Казахстан, Алтай, Далекий Схід, північні простори. ОДУМ повинен узяти на себе зобов'язання — нести в світ правду про те, що думає українська молодь там, оформляти тут думки тієї молоді нашої, бо вона там не має змоги свої видання мати і організації. Більше дбати, щоб тамтешня українська молодь детальніше знала про вашу діяльність тут — на волі. Більше уваги приділити тим людям, які з того світу приїждять сюди, — це ж найживіший зв'язок, хоч і епізодичний та до певної міри випадковий і не завжди щасливий.

Усі ми разом, а молодь наша зокрема, досить часто потішаємо себе, що маємо в Канаді міністрів з-поміж наших земляків, членів парламента та інших високих репрезентантів. Коли до цього підходити строгіше, то можна сказати, що лише тоді вони наші, коли їх ми обрали, коли маємо якийсь контроль над ними і вплив на них або якщо ми бодай контакт підтримуємо з ними — діловий, а не коліноприклонний.

Нещодавно, будучи ще членом парламенту, Амвросій Головач казав в Оттаві: наші люди, а ще гірше — організації, ба навіть організація організацій (КУК) здебільшого задовольняються “пінатсами”, коли бувають в Оттаві і розмовляють із своїми депутатами і представниками уряду. А так доводиться чути: мене обрали не українці, яке вони мають до мене право багато вимагати... Заслугує на похвалу участь молоді, одумівської такої, у кампанії за обрання Івана Яремка до онтарійського провінційного парламенту.

Брати участь у тутешньому громадсько-політичному житті поза українським світом — це зовсім не означає відходити від українства. Скорше — навпаки: нести далі і вище ім'я своє і — коли з успіхом — мати підстави пишатися тим і заохочуватись до діяльнішої участі в суспільному житті. Якщо офіційні кола (хоч також не без винятків) — тільки проти української незалежності і тих, хто за неї бореться, то інакше стоїть і може стояти справа — з абсолютною більшістю суспільства. Там є і буде багато таких, що нас правильно розуміють і прихильно поставляться, а через таких прихильників до нашої справи — є можливість і

впливати на оті кимось уже настроєні негативно до нас офіційні кола. Хіба ж то не здобуток на такому шляху — участь прем'єр-міністра в маніфестаціях нашого КУК? А невже це закон, що в міністерстві закордонних справ Канади нема і не має бути жодного канадця-українця? Між іншим, — це одумівці, сумківці, сумівці та мунівці мусять знати, — на працю до дипломатичного корпусу тут приймають кандидатів лише до 31 року від народження.

Розуміється, тут потрібна уперта і послідовна, пляномірна праця. Без такої праці — нема політичної перспективи, не може бути й успіхів. Крім того, в такій роботі треба дуже добре знати, де і кому та що сказати чи не сказати. Інакше бо ми будемо виглядати, як хуторяночка (Винниченко казав так). Не йти ж із відкритою душею і відразу всю правду казати переконаним або насипиртованим нашим недругам — білої, чорної чи червоної масти! Якже будемо хуторяночкою перед ними — вони нашу щирість і наші найкращі наміри по-своєму використовують і повернуть проти нас. Друкування матеріалів української секції СіБіСі в нашій пресі (це сім — три роки тому) привернуло увагу отих недругів наших і вони, як шакали, повели шалену атаку проти “ширення українського сепаратизму з української секції” (читайте “Ди Глобл Магазін” за 29 листопада 1958 р. — і вам до краю відкриються очі).

ОДУМ своїм органом “Молода Україна” — благородно протестував статтею Я. Момота з Монреалю проти махінацій з українською секцією СіБіСі і кривди, що її хтось там чинить нам і нашій справі. Але ОДУМ-ві забракло послідовності і наполегливості — і тим усе й обмежилось, навіть до уряду ОДУМ не післав тієї статті з супровідним листом. А що сталося: якісь сили, рахуючись із такими виступами в пресі (“Укр. Голос”, “Канад. Фармер”, “Нові Дні”, “Укр. Прометей”, “Укр. Вісті”, “Батьківщина” та ін.), поробили зміни: наставили недавно особу з українським ім'ям керівником секції, особу, яка їм помагала глумитися з нас, а тепер ще більше служитиме їм. (Це яказ та особа, тепер керівник секції, за свої гроші організувала золотий ключ і похвалу від посадника міста Бофало для директора СіБіСі — міжнародній відділ — у відповідь на критику в пресі. І саме ця ж особа діяла проти всіх заходів КУК щодо оздоровлення ситуації в секції. Це на нього і ще кількох дібраних ним же до секції сіромах (маю на увазі стан до вересня 1959 р.) спираються лихі сили, які перетворили ту секцію із знаряддя робити добре діло для Канади і України, із знаряддя боротьби з комунізмом — на шарманку, яка не приносить чести і слави Канаді, не шкодить Москві і комуністам, а засмучує слухачів в СРСР. Навіть ображає незугарною мовою і неймовірно химерними наголосами, пустопорожнім змістом, глуфом (Шевченко і Франко — це відомі гумористи, як писав Чіпман, а ті його фаворити — перекладали те і говорили те на Україну). Там дуже пильнують, щоб в українській секції не було фахових працівників, а якщо з міркувань тактичних — і допустять, то тільки одного фахового працівника: щоб його найлегше було, маючи більшість аматорів-профанів, неутралізувати, паралізувати, а нарешті — якщо він посміє брикатися — і стероризувати

при допомозі отих же примітивів-вислужників, які за сім років праці в секції не написали жодної оригінальної статті.

Там є спритяги, які нашому КУК і багатьом нашим людям доводять, що не може секція критикувати більшовиків, бо Канада має нормальні дипломатичні зносини з СРСР. Я особисто, як був там, питав тих "добродіїв": А які ваші зносини з Канадою — нормальні чи не цілком нормальні?

Проти такого зла і лиха треба діяти дуже наполегливо і тільки послідовно. ОДУМ-ві також. Але найдоцільніше — діяти спільно з іншими організаціями, через КУК, не минаючи членів парламенту — українців і не-українців, цебто тих бо-дай членів парламенту, яких ми помогли обрати і з яких маємо більше морального права вимагати...

Досить часто ми можемо тут почути, що українці зле роблять, стоячи на позиціях "сепаратизму" — пропагуючи відокремлення України від Росії. Тут також не можна діяти прямолинійно: часто нам роблять такі закиди з провокативною ціллю свідомі чи наспиртовані душі. Людям без задніх думок і не до кінця зорієнтованим (не наспиртованим) можна багато чого казати, що зрушить їх із наївного і хибного наставлення щодо нас. Наприклад: Чому вони проти того, щоб ними правили США? Чому вони хочуть співати свій власний гімн, мати свій власний прапор? Чому вони в своїй країні хочуть самі бути господарями, а не віддають усієї влади, скажім, італійцям? Чому вони погоджуються з унезалежненням Індії, Пакістану, Судану і навіть Гани?.. Або ще краще: Ви визнаєте демократію? — Відповідь буде позитивна. Ви маєте право лихословити на Україну і її патріотів, то чому ж ви проти мого демократичного права — говорити щось добре? Ви маєте демократичне право бути проти незалежності України, то нехай же хтось має не гірше право бути за її незалежність.

Хтось може сказати, що занадто багато роботи і клопоту, труднощів і невгод доводиться мати, щоб поважно піхати свого воза і насправді стояти на своєму, чогось добиватись. Якби вам, одумівцям, все давалося легко, якби все, що навколо вас, — тільки заспокоювало вас, а в суспільному житті ви відчували всюди тільки рівність з іншими,

а ніде — дискримінації і т. д., — було б значно гірше: вашого ОДУМ-у вже давно б не було, ви б не були молоддю, яку природа пориває перемагати труднощі і брати бар'єри, ви б поробилися вельможами, почли б на лаврах, зарозумілись би, ви б забули про своїх ровесників і про всіх наших братів і сестер на Україні. То, власне, добре, що амбасадором українського народу тут — не забувають нагадувати, що вони не вдома; нам дають зрозуміти — що попові можна, то дякові зась; на решті те, що наша свобода не повна хоч би тому що, ми не можемо жити на Україні, коли б захотіли сьогодні, бо ми навіть поїхати й подивитись на ту Україну не всі сміємо. Іншими словами, це не дасть вам і нам асимілюватись і зникнути.

А процес асиміляції, навіть і серед вас, таки відбувається: ви прислухайтеся до своєї мови української, спитайте себе, що ви знаєте про сьогоднішню Україну і життя народу, як у вас із відчуттям своєї рідної культури, а "які ваші слова" про дещо з програм "телевижену" і таких же фільмів, деяких книжок (камікс), радіопередач СіБіСі із захвалюванням Хрущова і порядків в СРСР та з критикою нинішнього канад. уряду, де його слід тільки хвалити, і т. д. Якщо ви там чорне від білого мало відрізняєте, то не можете говорити, що ви не є жертвою чогось гіршого, ніж асиміляція — жертвою отих гіпнотизувань і впливів, шкідливих для всіх нас.

Мало ще — дістатись на свободу. Великий гріх спати на волі. Тим більше, коли увесь український народ у кайданах. А взагалі свобода є реальною дійсністю доти, поки її є кому боронити. Коли ж десь на світі втрачена свобода, то всюди там, де вона є ще, загроза для неї — цілком реальна. Справжні цінителі свободи ті, хто готов боротись за неї. Леся Українка писала: "Немає тяжчої неволі, як та, що волею зветься". Але ж ви "добровільно взяли на себе пута", як Франко казав, взявши на себе місію бути борцями за ту свободу для свого народу.

А в борні за справу свого народу — і ярмо мусить бути солодким. Будучи, до того ж людьми молодими, пам'ятайте і ще інші слова нашого пророка: "Борітеся — поборете! Вам Бог помагає"...

О. ЗЕРНИЦЬКИЙ

КРИЗА ЛЮДИНИ — „БУДІВНИКА КОМУНІЗМУ“

Скільки б радянська критика не охаювала роман Б. Пастернака "Доктор Живаго", фактом є, що той роман народився в радянській дійсності, що духову страву для автора дало радянське суспільство. Тільки спостерігаючи радянську людину, письменник так далеко відштовхнувся від неї. Не може бути мови про якийсь вийняток, про якогось виродка, внутрішнього емігранта тощо. Зрештою Пастернак не самотній. Ось уже більше року інший видатний радянський письменник, заслужений громадський діяч доби сталінізму, Ілья Еренбург, ще більш одверто й радикально ніж Пастернак б'є тривогу з приводу кризи радянської людини, особливо молодой радянської людини.

Ще минулого року Еренбург надрукував у газеті "Комсомольська Правда" за 30 листопада 1958 р., статтю, присвячену контрольним числам семирічки — "Спроба заглянути в майбутнє". Еренбург ніби захоплюється цифрами матеріальних досягнень, а особливо плянів радянської економіки. Він каже, що "цифри часом патетичніше слів... Зріст добробуту все більше й більше розкріпачує людину від життєвих клопотів". Але це не захоплює Еренбурга. Навпаки, він виповнений тривогою за людину — будівника комунізму. "Легше розшифрувати мінійські ієрогліфи, начертані чотири тисячі років тому, — каже Еренбург, — ніж розпізнати духові риси людини, яка буде

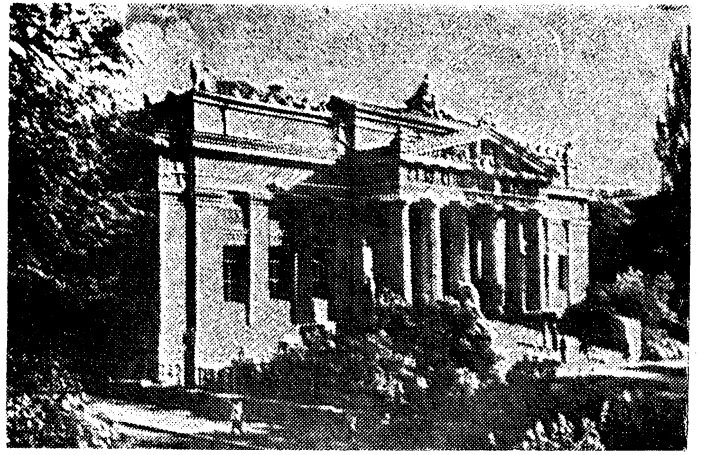
жити за сорок років". Але це тільки маска: Еренбург добре розпізнає духові риси радянської людини через сорок років, бо з великою тривогою говорить про духове обличчя сучасної радянської молоді, яка ж буде жити й за сорок років.

"У виробництві спеціалізація необхідна, — каже Еренбург: — вона збільшує продукцію, сприяє матеріальному проквітанню суспільства. В духовому житті спеціалізація небезпечна: вона веде до застою суспільства, може привести і до його здичавіння". І Еренбург гостро критикує США, як "наочний приклад того, наскільки небезпечний однобокий розвиток культури". "Висока техніка, каже Еренбург: — не ціль, а засіб. Вона може допомогти людині жити багатим духовим життям і вона може допомогти духовому дикунові знищити все гідне, шляхетне, прекрасне". (Еренбург наводить приклад Гітлера).

За рік після цієї статті Еренбург знову повертається до тієї самої теми. Він використовує листа ленінградської студентки і виступає в цьому приводу в "Комсомольській Правді" за 2 вересня з статтею "Відповідь на одного листа". Ще раніше, в газеті "Литература и жизнь" на 16 серпня була надрукована розмова з Еренбургом, де він, характеризуючи "духове обличчя нашого сучасника", сказав між іншим, що в радянських фахівців (в галузі природознавства й економіки) "надзвичайно відсталі світогляд... такі люди у зносинах з іншими людьми нагадують примітивних людей... підстаркуватих підлітків... Суспільство, у якому здійснюється тільки технічний прогрес і в якому мистецтво недорозвинене, ніяк не подібне на те суспільство, яке ми прагнемо створити".

У "Комсом. правді" за 2.9.59 Еренбург наводить листа студентки ленінградського університету. Вона пише Еренбургові про її чоловіка, жаліється на його однобокість і бездушність: "Він розумний і чесний працівник, всі товариші про нього високої думки, і я могла годинами слухати, як він говорив про свою працю, він мені допоміг зрозуміти значення фізики, але нічого іншого в житті він не визнає... Єдине, що він схвалює — це спорт... Каже — треба бути людьми атомової доби... Я дуже переживала процес Глезоса і питала Юрія — невже його насміляться розстріляти, а він мені відповів, що, звичайно, процес обурлива річ, у них були збори протесту, там вони голосували, а тепер цим повинні зайнятися інші..." Про особисті відносини Юрій їй сказав, що вона все "ускладнює". Але на її думку "у нього це не любов, а щось другорядне". "Він говорив мені, що його мати хотіла його відвідати, але це ні до чого, вона добра, але неосвічена, так що говорити ні про що. Я з ним тоді посварилась, ми місяць не зустрічалися". Так само не хотів він бачити свого друга студентських років, бо той, "як кажуть, не вийшов у люди, а для Юрія з його амбіцією це не товариство". Зрештою студентка розійшлася з Юрієм і питає Еренбурга, що він думає про погляди Юрія, "чи правда, що мистецтво йде на нівець, що до кохання треба підходити простіше, як Юрій? Часом я починаю сумніватися..."

Еренбург використав цей лист, щоб виступити з гострим осудом типу людини, подібної до Юрія, яка є тепер провідним типом радянської лю-

Київ. Державний музей українського мистецтва.

дини. "Лист цей, — каже Еренбург, — це лист радянської дівчини. Добре, що вона... цікавиться фізикою, що вона любить вірші, що... вона глибоко страждала, коли в далекій Греції судили сміливу і невинну людину: є в ній та людяність, та ненависть до сухости й байдужості, без чого життя — це ряд похмурих рухів... Я вірю, що переможуть воля, надхнення тих, які посідають не тільки великі знання, але й велике серце". І Еренбург ставить вимоги до радянської людини: "Помимо праці, яку людина виконує, їй потрібні і суспільні ідеали, і всебічне пізнання світу, і близькість до мистецтва, і висока любов. Рівень культури визначає не однобокий розвиток. Прогрес в галузі точних наук, техніки і неуміння в соціальних проблемах приводить суспільство до маразму або до катастрофи. Ніхто не скаже, що Німеччина, коли до влади прийшов Гітлер, була технічно відсталою країною. Соціальний прогрес і зріст науки, при відсутності культури чуттів, не можуть побороти брутальність звичаїв, певне здичавіння, і особисте життя багатьох загрожує перетворитися (як говорив Жоліо Кюрі) в ряд похмурих рухів".

Еренбург признається, що в Америці його "огірчувала порожнеча недільного дня". В провінційних містах люди не знали навіть імен Гемінґвея, Стейнбека, Колдуелла, не цікавились мистецтвом. "Мене дивувала якась автоматизація розваг". "Не можна підміняти щастя, — каже далі Еренбург: — матеріальним достатком ("Не хлібом единым" — О. З). Швеція... це справді мирна, заможна країна з налагодженим комфортом. Але це ж і перша країна в Європі щодо кількості самогубств. Як видно, мало поселити людину в гарному сучасному будинкові, дати їй добрий радіоприймач і телевізор, вигідне крісло, спокійне дозвілля. Людині потрібні також романтика, творчість, великі почуття і великі ідеали".

Далі Еренбург характеризує Юрія, як пануючий в СРСР тип молодого людини (він відносить сюди всіх людей з природничою й економічною освітою, а це зараз провідні освіти). Еренбург каже, що Юрій дістав добру освіту, але "його почуття — це незаймана цілина, і є прямий зв'язок між його нерозумінням мистецтва і нерозумінням почуттів дружини... і його ставленням до матері чи до свого шкільного друга. Він розвивався однобо-

ко, і в цьому його біда". І Еренбург вимагає, "щоб мистецтво не відставало від науки... Треба, щоб культура почуттів не була закинута на користь однобокого технічного розвитку".

Треба відзначити, що осуд однобокості розвитку радянської людини чувся в СРСР задовго до теперішніх виступів Еренбурга. Десь в голодні роки — 1932—1933 в газеті "Правда" була надрукована серія фейлетонів видатних радянських письменників Ільфа і Петрова на цю тему. Пам'ятається один фейлетон — "Байдужість". У Москві чоловік вивів уночі свою дружину, яка мала негайно родити, і став спиняти на вулиці проїзджі авта, щоб вони підвезли жінку до лікарні.. І ні одне авто не спинилося і не взяло жінки. Іще цілий ряд прикладів навели письменники і назвали це все байдужістю. І запитують: звідки вона пішла, ота байдужість? Адже люди, які їхали в автах, думають, що вони борються за світову революцію, що вони віддають своє життя на користь усього людства, а от одній людині приділити трохи уваги неспроможні...

Приблизно в той самий час в "Известиях" був надрукований фейлетон Зоріча про матір і трьох синів. Десь на провінції старенька мати, яка голодує і не має з чого жити. А її три сини — один командир дивізії, другий видатний партійний вельможа, третій начальник якогось гавка в Москві. Всі вони забули про матір. А коли їй хтось сказав, щоб вона написала скаргу, вимагала від них належну їй увагу, вона переположена тільки й могла відповісти: "Господь з вами! Мої сини дуже переобтяжені працею, не займайте їх"... Це вічна

тема людських трагедій, так геніяльно зображена в драмі Шекспіра "Король Лір". Але цікаво, що в "соціалістичній країні" ці людські пороки випинаються з особливою яскравістю. А від 30-х років ці соціальні риси радянської людини ще більше гіпертрофувалися й розповсюдилися.

Еренбург не правий, що вся справа в негачії мистецтва, що треба повернутися лицем до мистецтва. В Німеччині під час Гітлера люди, як і до Гітлера, старанно відвідували концерти, слухали Бетговена, Баха, Моцарта і т. д. Оглядали в картинних галереях Дюрера, Рафаеля, Леонардо де Вінчі і т. д. Читали Гете, Шілера і т. д. В Німеччині завжди високо цінилося мистецтво. А проте, в той самий час, як люди насолоджувалися творчістю великих мистців, на три зміни працювали в кацетах газкамери...

Справа не в мистецтві, а в соціальному устрої. Обвинувачення Еренбурга спрямовані фактично проти тоталітарної бездушної системи сталінізму, яка спаралізувала життя суспільства, яка узалежнила окремого індивіда не від громади, а від похмурої поліційної держави. Обвинувачення Еренбурга спрямовані проти цієї системи. І треба сказати, що хрущовський СРСР далі йде шляхом культу техніцизму й інтелекту коштом почуттів і сердечності. Цей режим вірить, що досить обігнати Америку по продукційності на душу населення, як все інше само собою приложиться. Тим часом відбувається в СРСР прискорена дегенерація людини і змінити цей стан може тільки перемога соціалістичного суспільства над бюрократичною бездушною системою.

("Вперед").

У царстві тотальної цензури

Під час свого перебування в Америці, Хрущов дуже розгнівався й нічого не відповів, коли йому в Клубі мільйонерів у Нью-Йорку поставили запитання, чому в СРСР так цензурують закордонних кореспондентів. Про це розповідає ця стаття, що є передруком з амер. "Свободи" — Редакція.

В Советському Союзі від самого початку його існування введено постійну, дуже сувору цензуру всього друкованого слова. Стосуються вона не тільки пресових та книжкових видань і радіо-телевізійних передач, але й усіх повідомлень, що їх передають чи хочуть передати за кордон газетні кореспонденти, акредитовані в Москві чи інших містах СРСР. Здійснює всю цю цензуру спеціальна урядова установа — Главліт (Главное управление по делам литературы), яке поруч КГБ (Комітету Державної Безпеки) та МВД (Міністерства Внутрішніх Справ) є одним з найголовніших

знарядь комуністичної диктатури.

Советські самодержці та комуністичні поплентачі в усьому світі заперечують існування будь-якої цензури в СРСР, заявляючи, що преса й література користуються там повною свободою. Немає ніякої згадки про Главліт в СБЕ (Сов. Большая Энциклопедия), хоч є там згадки про всі інші советські "головні управління", включно з Главнаукою, що на ділі є головним контрольним управлінням в справах науки. Про реальне існування Главліту знають не тільки всі службовці советських видавництв і редакцій, але навіть усі закордонні кореспонденти, бо ж без печатки уповноваженого Главліту не може бути передана за кордон ні одна із їх кореспонденцій.

Діяльності Главліту в ділянці цензурування пресових повідомлень, висланих з СРСР (листами, телефоном або телеграфом), присвятив докладну статтю Деніел Шор, кореспондент Колумбія Бродкестінг-Систем, який перебував у Москві в рр.

1956—1957 і якому тепер більшовики відмовили візу на в'їзд до СРСР. Стаття Шора була надрукована в тижневому додатку до "Нью Йорк Таймсу" з 17 серпня ц. р.

Московський відділ Главліту міститься в будинку Центрального Телеграфу, через який мусять переходити всі телеграми і телефонічні розмови з закордоном, значить кореспонденції й повідомлення яких 30 закордонних кореспондентів, акредитованих у Москві. Кожну кореспонденцію чи вістку (навіть для телефонічного переказу) газетні кореспонденти мусять подавати на письмі в трьох копіях службовцям Центрального Телеграфу, і він, зареєструвавши в окремій книжці, передає її "кудись далі", до цензорського відділу, де урядують вишколені в англійській, французькій, німецькій, італійській та інших мовах цензори, які працюють на зміну день і ніч. Копія повідомлення може бути повернена кореспондентові по десятих хвилинах, але

інколи цензурування триває цілу добу, а то й дві. Бувало, що цензурування тривало й цілий тиждень. Якщо кореспондентові не повертають копії його кореспонденції, то це означає, що вона сконфіскована. Справлені цензурою з викреслюваними окремими місцями кореспонденції службовці Центрального Телеграфу висилають негайно самі, без будь-якого порозуміння чи узгодження з кореспондентом. Про всякі зміни і викреслення, зроблені в кореспонденції цензором, кореспондент довідується щойно після того, як її вже вислано за кордон. Кожна з повернутих кореспондентам копій їхніх повідомлень позначено печаткою "Уполномоченный Главлита".

Якщо кореспондент передає своє повідомлення телефонічно, то телефон негайно вилучують, коли він пробує передати хочби одно слово, що його нема в дозволеній цензурою копії його повідомлення. Роблять це "невидимі" цензори, що підслухують кожну з закордонних розмов, без ніякого вияснення, і проти цього "вилучення" кореспондент не має ніякої можливості протестувати. Не мають кореспонденти такої можливості безпосередньо зустрічатися з цензорами, і зовсім не знають, хто вони, жінки чи чоловіки, старі чи молоді. Єдине, що кореспонденти можуть дізнатися на підставі одержаних копій, це те, що цензори добре вишколені в чужих мовах, і що тільки винятково не всілі вони збагнути якоїсь мовної "заковики".

У цензуруванні повідомлень призначених для закордону, советські цензори дотримуються точно окреслених принципів. В загальному вони забороняють усе, що могло б пошкодити так чи інакше советському престижеві у світі. Зокрема забороняють кореспондентам: подавати будь-які натяки на такі чи інші прояви внутрішнього неспокою чи незадоволення в СРСР, писати про такі чи інші непогодження між Советським Союзом і іншими членами комуністичного блоку; коментувати такі чи інші антагонізми між членами советського керівництва, можливості їх усунення, їхню хворобу або навіть їх неприступність у столиці СРСР, писати про советську мілітарну силу, навіть про те, що кожен може бачити власними очима, подавати будь-які персональні повідомлення про членів найвищої советської ієрархії, навіть на-

приклад, такі, що Хрущов не є п'я-Раїса ШУМСЬКА ницею; подавати будь-які вістки про діяльність МВД, ув'язнення і засуди до концентраційних таборів, як теж про советську цензуру та її методи.

Звичайно водиться так, що найскорше дозволяють закордонним кореспондентам подавати до преси те, про що сповіщають советські часописи чи офіційні джерела. Але й тут бувають винятки. Недавно, наприклад, заборонили передавати біографію де Голя, надруковану в Советській Великій Енциклопедії, в якій французький генерал названий реакціонером, фашистом і т. д. Так само після відвідин Хрущова в Тіта цензура не дозволила згадувати листа, що його опублікував був проти Тіта Молотов у 1948 році.

Поза цієї "нормальною" настановою советської цензури бувають періоди її загострення. Такі періоди були, зокрема, після виголошення Хрущовим його "десталінізаційної" промови в лютому 1956 р., під час жовтневих подій у Польщі в 1956 р., після "вичищення" з ЦК компартії групи Маленкова, Молотова, Кагановича та Шепілова і потім після усунення Жукіова. Промови Хрущова з "розвінчанням" Сталіна не можна було згадувати впродовж двох тижнів, хоч вона була вже широко відома советським і сателітним партійним колам. Невільно було також цитувати її навіть тоді, як вона була вже опублікована в цілості за кордоном. Ніяких коментарів чи хоч би натяків не можна було передавати під час советської інтервенції в Мадярщині 1956 року. Викреслювано тоді навіть висловлювання самого Хрущова, зв'язані з мадярськими подіями.

В загальному советська цензура забороняє все, що могло б так чи інакше пошкодити opinii Советського Союзу за кордоном. Водночас із цим вона дозволяє передавати евідентно неправдиві повідомлення, якщо вони спричиняються до піднесення престижу СССР у світі. Стосується цензура не тільки до закордонних кореспондентів. Підлягають їй навіть найвищі партійні функціонери і члени уряду, яким не вільно під загрозою важких наслідків виявити, особливо чужинцям, нічого такого, про що офіційно не подано до відома. З цього погляду вона є куди дошкульнішою і суворішою, як була царська, фашистська чи гітлерівська цензура.

ОСІНЬ

Тумани, тумани,
холодні, мокрі,
Поблідла осінь,
немов недужа...
Ліси без теплого
знаку окри,
Без пахоців —
ніч байдужа.

Зітліле листя
химерне танго
Танцює й зветься
танго "примари"...
Пливуть крізь браму
сивого ранку
Безперими птицями
хмари.

Пливуть крізь вечора
сірі прірви
Вітри тужливі,
вітри крилаті...
І болю з думки
ніхто не вирве,
Ніхто не покличе
до хати.

Не вкоїть нишком
чола блідого
Теплом долоні
сестра, дружина...
Ти сам, мандрівче.
Далека дорога
Усім, кого жде
чужина.

ОПЕРА "НАЗАР СТОДОЛЯ"

Як довідуємось з української підсоветської преси, опера "Назар Стодоля" вже закінчена. Композитор Данькевич почав komponувати її в січні ц. р. Опера має три дії і чотири картини. Лібретто до неї написав Л. Предславич на основі тексту Шевченка. Щоб дати дійову зв'язку до опери, автор лібретто написав окрему першу дію, якої у Шевченка немає.

В другу дію введено на вечорницях діда з козою, чим додано кілька гумористичних моментів.

Замість "Вечорниць" П. Ніщинського, які звичайно додавались до п'єси "Назар Стодоля", автори лібретто і опери використали в опері інший текстовий і музичний матеріал.

Нову оперу "Назар Стодоля" вже запланували поставити в себе Київський і Одеський театри опери та балету.

У СУЧАСНОМУ КИЄВІ ТА ЛЬВОВІ

Ашафенбурзький щоденник "Майн Ехо" подав недавно репортаж з подорожі німецького подорожника до Києва під такими наголовками: "У Києві дівчата гарніші". "Столиця України має за собою 700-літню історію — у ній панує паризька атмосфера". Зміст репортажу такий:

Столиця України має за собою майже 700-літню історію і є модерним містом. Жити тут легше, ніж у бетонних бльоках у Москві. Мешкання, овочі і взагалі все життя в Києві дешевші, а дівчата далеко кращі, ніж над рікою Москвою тому, що дівчата тут щонайменше на 15 фунтів легші, ніж недоладні дівчата у Москві.

Київ є столицею України. Цей почесний титул мав до 1934 р. промисловий Харків. Київ має 1,182.000 населення, є найбільшим містом України і розположений у середині країни. Під час другої світової війни зазнав Київ дуже багато пошкоджень, але він не був так знищений, як, напр., Мінськ або Смоленськ. При відвороті німецького війська було в Києві 42 відсотки знищених будинків, при чому загинуло більше, ніж 150.000 населення. Скоро потім почали відбудовувати українську столицю. На другому березі Дніпра, напроти старого міста, постають нові мешканеві дільниці для робітників та урядовців. Метою будівельного планування є дев'ять квадратних метрів мешкального простору для кожного громадянина. Цього плану тимчасом не здійснено.

По довгих нарадах та експериментах вирішили будувати п'ятиповерхові будинки. Головною причиною цього способу будівництва є те, що при ньому можна "економити" ліфт.

Київ не хоче стати гігантським мешканевим бльоком, як Москва. Київ має багато парків з дуже гарною зеленню. Кияни підраховували з неабиякою гордістю, що їх місто є фактично більшим за Москву без передмість. У Києві люблять парки і квіти. На балконах майже всіх нових домів видно багато квітів.

Життєвий рівень киян залежить від легкої індустрії та прибутків з управління. Хоч Київ є великим містом, то все ж таки ціни у ньому такі низькі, як на провінції. Мешкання, різні продукти і плата за послуги далеко нижчі, ніж у Москві. Добра кімната у готелі і досить добра страва коштують дуже часто лише половину того, що треба платити в Москві.

Тому життя в Києві у загальному дещо легше в матеріальному розумінні, ніж у Москві. Чужинець з приємністю проходиться по широких вулицях української столиці і відчувається, неначе в паризькій атмосфері.

Нещодавно у щоденнику "Свобода" були спомини жінки, яка ще два роки тому була в Україні і звідти через Польщу дісталася до США. Авторка Марія Вільна. Вона пише про сучасний Львів між ін. так:

Старих львов'ян майже нема — роз'їхались, хто куди. На їх місце нахлинули зайди зі сходу, і Львів тепер переповнений ними до країв. Можна сказати, що роки 1946—1947 були роками мандрівки народів Росії. Та як же було не їхати до Галичини, до тієї обіцяної землі, тієї "Мекки"? Тому то пануюча мова у Львові російська. Не минув його і злочинний світ: потягнулася на його вулиці вся "шваль", всі рецидивісти, і дійшло до того, що до 1954 року небезпечно було виходити з дому у вечірню годину, бо людей грабували, а часто й убивали. Не давали спокою і небіжчикам: відкопували на двинтарях трупи, розбирали доната і так лишали.

Що робила міліція? Вона мала іншу роботу, як ловити злочинців. Робила труси по домах, шукаючи шпівнів і бандерівців. Звичайно між 3-ою і 4-ою годинами ранку гримали в двері, і горе тому, хто відразу не відчиняв. З грубою лайкою вдиралися до мешкання, шукаючи під столами, ліжками, в шафах і по закамарках... Такі міліційні наскоки були для місцевого населення страшним бичем. Нищили матеріально, заломлювали психічно — люди жили постійним страхом.

Другою групою людей, які живуть у Львові, є мешканці нашого села, що втекли від колективізації ще перед 1947—1949 роками. Кожний з них старався дістатись бодай на наймарнішу, найменш оплачувану працю, аби якнайдалі від когоспу.

Старої української інтелігенції у Львові майже немає: одні на заслання, інші зложили свої голови по тюрмах та концентраційних таборах, ще інші може й живі десь в нетрах Сибіру, але не дозволяють їм вернутись на рідну землю, ще інші пішли на добровільне вигнання, а як ще хтось залишився, то, працюючи, старається бути в тіні. Нема між людьми щирих відносин, кожний думає про хліб насущний, про те, як зв'язати кінці з кінцями.

Київ.

Площа Калініна.

Київ. Софійський собор, тепер архітектурно-історичний заповідник.

З'їзд учителів України

У Києві відбувся в половині жовтня ц. р. З'їзд Учителів України, в якому взяло участь 912 делегатів. Із звіту мандатної комісії виходить, що були це виключно активні партійні діячі, бо, як подає ця комісія, були між ними 13 депутатів Верховної Ради СРСР, 27 депутатів Верховної Ради УРСР і 624 депутатів місцевих рад. Від такого греміюму не можна, очевидно, сподіватися не то ухвал, а навіть дискусії над національною проблематикою шкільництва в Україні. Її і не було зовсім. Єдиним побажанням учителя М. Стояна, висловленим на сторінках "Радянської України" ще перед З'їздом, було, "щоб у десятій класі була година з мови", бо учні кінчають вивчення рідної мови в сьомій класі. Але одночасно він пропонує збільшення годин російської мови в п'ятих-сьомих класах.

Своєрідним затриманням національної справи був ще відступ у промові голови міністрів УРСР Кальченка, який сказав:

"Радянські люди вдячні вчителям, які охороняють та захищають дітей і молодь від згубних впливів реакційної ідеології, від проявів українського буржуазного націоналізму, релігійних забобонів і від розтлінного впливу гнилої буржуазної ідеології".

Опублікована у зв'язку із З'їздом статистика показує, що "в Україні налічується 140 вищих учбових закладів, близько 600 технікумів і понад 34 тисячі загальноосвітніх шкіл, у яких працює 360 тисяч учителів і вчиться близько 6 мільйонів дітей.

СОВЕТСЬКА ДІЙСНІСТЬ

Один з туристів, які в останніх часах відвідали Советський Союз, дістав секретну записку від групи студентів московського університету з проханням оголосити її зміст в західній пресі. От що вони пишуть: "Дуже нас болять, що туристи, які до нас приїжджають, повернувшись додому, дають фальшиву картину нашого життя. Вони живуть у першорядних готелях, їдять у найкращих ресторанах, відвідують місця, побудовані ще перед революцією, які призначені більше для чужинців, ніж для нас. Яка може бути мова про щасливе життя советських громадян, коли робітник заробляє місячно 600—1,000 рублів, а добрий костюм коштує 1,500—2,000 рублів, черевики — 300—400 руб.,

звичайна сорочка — 100 рублів. Ми не думаємо визначувати маршруту для наших туристів, хай їдуть, куди хочуть, і оглядають, що хочуть. Однак, знаючи дуже мало або й нічого про наші життєві обставини, хай перестануть підтримувати брехні Хрущова про наше щасливе життя. Нас дуже здивувала вістка про те, що наші газети є у вільному продажі в Америці, в той час, як ми навіть не знаємо, як американські газети виглядають. Ви можете вільно слухати радіопрограми Советського Союзу, але передачі "Голосу Америки" заглушуються, а вам ще й кажуть, що ми не хочемо їх слухати. Цей лист писали ми, молоді чоловіки і жінки, які вже вродилися під час комуністичного режиму і не мали змоги бачити іншого способу життя. Так, як ми пишемо, думає велика більшість з нас, однак ми не маємо змоги висловити цього. На жаль, ми не можемо підписати цього листа" — закінчується записка.

ВЖЕ ДОСИТЬ МАЮТЬ
СОЦРЕАЛІЗМУ?

Згадана московська газета помістила колективного листа від 19 тисяч свинарок, доярок, трактористів і всякого іншого колгоспницького люду, в якому вони відважно порушують справу змісту літературних творів у СРСР. Письменники пишуть у своїх романах про працю в колгоспах, про яку нічого путнього не знають, і називають це літературою. — Ми не тільки працюємо, написано в листі, — але женимось, вирощуємо дітей. Ми є люди і нічого людського нема, щоб нас не торкалось. Читаючи деякі книжки, ми відчуваємо жаль за вас, авторів. Чи не вражало б вас, коли б вам дали читати книжку про письменників, де перемелюються тільки функція вдарання пальцями по друкарській машинці, а ніщо інше?

Лист вимагає, щоб у літературних творах писати про життя живих людей. Як доїти корови, садити картоплю, сіяти кукурудзу і т. ін., то колгоспники, мовляв, краще від письменників знають, а чого не знають, то про те скажуть їм експерти.

Лист був оголошений безпосередньо після появи твору Ф. Панферова "Медитації". Та автор, знаючи, що пишучи свій твір, він дотримував партійну лінію або т. зв. соцреалізм, зухвало заявив: "Я щасливий, що так багато людей прочитало мою книжку"...

К. ДАНЬКЕВИЧ ПИШЕ ОПЕРУ
"УКРАДЕНЕ ЩАСТЯ"

Видатний композитор Кость Данькевич, який досі має в дорібку, крім багатьох менших творів, опери: "Богдан Хмельницький" і "Назар Стодоля", балет "Лілея" тощо, пише тепер оперу, для якої лібретто створене за відомою драмою І. Франка "Украдене щастя".

Данькевичеві тепер 55 років. Він був недавно в Америці з групою підсоветських композиторів.

Юрій КЛЕН

КРІЗЬ ПРАОСІНЬ

Вечірня похолодь мені у серце віє,
Цей рік був — як осінній ліс,
Де ледве пахне ще шалвія
І небо дивиться крізь позолоту беріз.

Мот осіння туга, лагідна і ніжна,
Крізь срібло згаслих вечорів
Пливе, як лебідь білосніжний
У смутку тихому покинутих ставків.

Я задріг дубові гіллястому,
Що на узліссі гордо зріс,
І в книгу спогадів я кластиму
Листки пощерблених беріз.

І зачароване природою,
Яка згасє восени,
Вже серце дише сном і вродою
Прийдешньої весни.

Суворе море в холоді рокоше,
І клапті піни на пісках.
Як перебути нам зимові ночі
І вовчу студінь у степах?

Складаймо в полі радісне багаття
З берези мрій, з омели снів,
— І враз запотить, немов латаття,
Над нами полум'я років.

Осінь, дівчину маленьку,
Я гойдаю на колінах,
А по шибках дощ збренькає,
Пливе мла на хвилях ліній.

Навантаживши в трамваї,
Млу розвозить вечір синій,
Заблудивши він між ліній.
У півтемряві співають
Тихі віолончелі ліній.

Із збірки "Каравели" Прага, 1943.

Резолюції 9-го з'їзду ОДУМ-у Канади

I.

1. 9-ий З'їзд ОДУМ-у вітає Українську Національну Раду і її Виконний Орган як найвищий репрезентативний орган українського державницького руху на чужині і заявляє йому повну матеріальну й моральну підтримку.

2. 9-ий З'їзд ОДУМ-у апелює до всіх українських політичних організацій на чужині, що боряться за Українську Самостійну Демократичну Державу, сконсолідуватися навколо УНРади і цим у багато разів побільшити свої удари проти ворога.

3. 9-ий З'їзд ОДУМ-у гаряче вітає Український Народ на Батьківщині, а особливо нашу українську молодь в Україні, і бажає їй витривалості в боротьбі за національне визволення.

4. Висловлюємо свою глибоку віру в те, що зміни, які можна спостерігати останнім часом у свідомості молоді — свідчать про те, що час працює в нашу користь, що, не зважаючи на успіхи в деяких ділянках технології, — внутрішнє становище советського режиму надзвичайно нестійке і що нашим завданням на еміграції є зробити все можливе, щоб наблизити день нашого національного визволення.

5. Пропонуємо всім членам нашої організації ще пильніше вслухатися в те, що діється на нашій Бать-

ківщині, утримувати духовний зв'язок з тими потенційними українськими силами, що працюють проти сьогоднішнього російського окупаційного імперіалістичного режиму в Україні та взагалі вивчати українську історію, мову й літературу, підвищуючи цим свій культурний рівень.

II.

1. Відбути Зустріч ОДУМ-у з громадянством Канади й Америки в Канаді з нагоди 10-ліття ОДУМ-у.

2. Звернутися до головних управ українських демократичних організацій, щоб вони активно допомогли своїм досвідом і конкретною працею у проведенні цієї Зустрічі.

3. Доручити Головній Управі відбути серію сходин наших членів з батьками для ознайомлення й зацікавлення останніх працею ОДУМ-у.

4. У зв'язку з тим, що головним репрезентантом і речником української спільноти в Канаді є Комітет Українців Канади, зобов'язати всі філії ОДУМ-у Канади брати активну участь і діяти в усіх громадських справах через місцеві відділи КУК-у.

5. Доручити філіям ОДУМ-у Канади дакласти максимум зусиль для фінансового забезпечення видання Ювілейного Альманаху ОДУМ-у.

Загальні збори Філії ОДУМ-у м. Торонта

15 листопада ц. р. філія ОДУМ-у в Торонті відбула свої річні перевиборчі збори.

Із поданих звітів, а зокрема зі звіту голови філії **Петра Родака**, який на минулому з'їзді ОДУМ-у Канади був вибраний головою ГУ ОДУМ-у в Канаді, видно, що філія справилася зі своїми завданнями успішно. Пророблено немало працю, як на внутрішньо-організаційному, так і на зовнішньому відтинках.

З огляду на те, що з раніш поданих кандидатів а голову філії на вибір не згодився ніхто — через науку в школах і відбування фахової практики поза Торонтом, — головою філії вибрано активного одумівця торонтонського інж. **Леоніда Ліщину**.

Членству філії треба підтримувати його в зусиллях до праці, щоб філія не тільки залишилась не послабленою, але й збільшила свою активність.

До складу управи ввійшли такі члени:

П. Дрозд — заступник голови,

Р. Келембет — оргреферент,

Люся Омельченко — секретар,

М. Балдецький — культ.-осв. референт,

В. Куралек — фінансовий референт,

В. Тимошенко — спортовий референт.

Контрольна Комісія:

О. Юхименко — голова, **Рая Чернушенко** та **Валя Павлюк** — члени.

Треба згадати виступ д-ра **Рачка** з Укр. Робітничого Союзу, який подав загальні інформації про значення Союзу для нашого громадянства на еміграції та можливості реальної допомоги нашому народові в майбутньому.

Із дискусій видно, що членство філії зацікавлене вступати в члени УРСоюзу — створюючи окремий відділ. Вказано і на недолік Союзу, який не спромігся був виділити відповідну особу на Канаду, яка була б відповідальним зв'язковим між членством Канади і централею у США — тобто відповідного представника. Зазначено також, що Центральна УРСоюзу занедбала ділянку зв'язку з ОДУМ-ом у останніх чотирьох роках — відкликавши своє оголошення зі сторінок "Молодої України".

Позитивним є, що взаємини між цими двома організаціями посилено та, як запевнив д-р **Рачок**, оголошення УРСоюзу на сторінках "Молодої України" відновляться.

22 листопада 1959 р. в Українській Православній Катедрі відбулась панахида по поляглих Героях Базару, яку відслужено з ініціативи 5-ої станіці Союзу Бувших Українських Вояків.

Від ОДУМ-у були присутні на панахиді **Леонід Ліщина** та **І. Пишкало**.

Михайло Юхименко

3 життя ОДУМ-у у США

НЬЮАРКСЬКА ФІЛІЯ ЗА РОБОТОЮ

В неділю 23-го листопада ц. р., відбулися чергові річні збори філії ОДУМ-у в Ньюарку. Зборами вміло керувала президія під головуванням **Віктора Росинського**. На почесного голову зборів було запрошено гостя на наших сходах, Голову ОДУМ-у США, п. **Миколу Дзябенка**. Цю подію необхідно відзначити, як одну з небудельних у житті нашої філії. Бо майже протягом десятирічного існування філії, майже під боком постійного осідку Головної Управи ОДУМ-у, це перший раз Голова ОДУМ-у США відгукнувся на запрошення філії. Його присутність на зборах та його змістовні виступи позитивно відбилися на перебігу зборів та напевно матимуть корисний вплив на дальшу працю нашої філії.

Зі звітів уступаючого голови філії **Віктора Мартинюка**, членів управи та Контрольної Комісії, можна було зробити висновки, що філія в минулій каденції була менш активною, як раніш. Причини цього у великій заангажованості більшості членів філії наукою в школах, а до деякої міри в малоактивності управи та пасивності членства. Все ж таки філія протягом року відбула кілька загальних зборів, ряд товариських зустрічей та ділових гутірок. Філія брала участь в усіх українських національних святах, а на початку року відвідала українські родини в Ньюарку і околицях з колядою.

Після звітів відбулася жвава та ділова дискусія, у якій брали участь всі присутні.

На наступний рік вибрано управу, в склад якої входять: **Антон Філімончук** — гол., **Іван Омельченко** — заст. гол. і орг. реф., **Галя Павленко** — секр., **Віктор Росинський** — фін. реф., **Анатолій Кулик** — культ. осв. реф., та трьохчленну Контр. Комісію під головуванням **Віктора Мартинюка**.

Вибір такого складу управи, а особливо голови, є заporукою по-жвавлення праці філії, в що ми будемо щиро вірити.

На закінчення зборів промовляв Голова ОДУМ-у США п. **Микола Дзябенко**, який щиро дякував за запрошення та висловив своє задоволення ходом зборів. Після похвальних слів на адресу нашої філії, він не шкодував і дошкульних нарікань на малоздисциплінованість членства

та пасивність до організаційної і самовиконавчої праці.

Звичайні річні збори ухвалили рад заходів для покращання праці на майбутнє. На цих же зборах філія ухвалила пожертвувати з своєї каси 75.00 дол. на пресовий фонд "Молодої України". Це приклад, гідний наслідування іншими філіями.

І. П-ко

3 ЖИТТЯ ЧІКАГСЬКОЇ ФІЛІЇ

Останнім часом праця чикагської філії поживавилась завдяки енергійним зусиллям управи філії та поодиноким членів, а саме **В'ри Лукаш, Михайла Кужіля, Петра Завертайла, Григорія Леня, Миколи Калужного та Олександра Луппо**.

31 жовтня філія влаштувала осінню забаву, щоб скріпити фонди філії, а на 31 грудня 1959 року запланували разом з філією ДОБРУС зустріти Новий 1960 рік при розі Кристал і Воштену з музикою п. Мака. На зустріч Нового року запрошуємо близькі філії.

При філії уже працює Юний ОДУМ. Виховниками є **Галина Бойко, Марія Шкребець, Олексій Коновал та Віктор Білоус**. Створено дівчачий та хлоп'ячий рої. Ройовою дівчат є **Людмила Ривенко**, заступником **Тамара Дмитренко** та скарбником **Людмила Мирутенко**. Ройовим хлопців є **Василь Гопкало**, заступником **Микола Скиба** та скарбником **Василь Ковальчук**. Уніформи для хлопців уже купили, а дівчатам пошили, так що на сходи, які відбуваються тижнево для хлопців у четвер, а для дівчат у понеділок, приходять в уніформах.

Філія вирішила придбати прапор ОДУМ-у. Емблему вишила американська фірма, а напис "Об'єднання Демократичної Української Молоді" вишивали **Марія Шкребець, Зіна Лупко, Наталка Леня, Лукія Коновал**, а також пробував свої сили в цій галузі мистецтва **Віктор Білоус**. Незабаром проведемо посвячення нашого прапору.

Хронікар

ОДУМІВСЬКА ХРОНІКА

З КЛІВЛЕНДУ

Відбулися річні загальні збори філії ОДУМ-у в Клівленді. Загальні збори відкрив голова філії **Василь Пономаренко**, запропонувавши обрати Президію зборів. До Президії було обрано: на голову зборів **Григорія Шишуту**, на секретаря — **Гри-**

горія Терещенка. Прийнято в ОДУМ 4-ох нових членів, а саме: **Віктора і Раю Ткаченко, Валю Лісаченко і Аніелу Доброніс**.

Голова філії прочитав листи від Головної Управи ОДУМ-у, висловив причини, чому делегати від нашої філії не змогли взяти участі у 9-му з'їзді ОДУМ-у, прочитав листа від Видавничої Колегії в справі видання "Альманаху ОДУМ-у" з нагоди 10-ліття існування нашої організації. Звернув увагу присутніх на те, що видання такого Альманаху потребує багато коштів, а тому наша філія, як і інші, мусить фінансово допомогти видати вищезгаданий "Альманах". Загальний річний звіт з діяльності філії склав голова **Василь Пономаренко**, а фінансовий — скарбник **Григорій Терещенко**.

Голова філії зазначив, що за рік часу відбуто 10 засідань Управи і 10 місячних зборів. Філією було влаштовано 7 рефератів на різні теми. Доповідачами були літератор **Олександр В. Гровий** і полк. **Мих. Курах**. Філією було влаштовано Свято Крут, на якому реферат про події під Крутами прочитав голова філії. Влаштовано Коляду, забаву і пікнік. При філії створено співочий гурток під керівництвом **Івана Наріжного** та волейболну дружину "Дніпро", капітаном якої є **Григорій Шишута**. Дружина брала участь в одумівській щорічній зустрічі в Глен Спей та під час змагань узяла друге місце (після Торонта). Колепортаж "Молодої України" становить 40 примірників і відповідальними в цій справі є **Галя Трохименко** і **Галя Самійленко**. Після звітів і запитів уступаючій Управі винесено подяку за її річну працю. Більшістю голосів на зборах було вибрано нову управу в такому складі: **Василь Пономаренко** — голова, **Григорій Терещенко** — заст. голови, **Рая Ткаченко** — секретар, **Галина Федченко** — організ. реф., **Валя Лісаченко** — культ. осв. реф., **Микола Парфієвець** — фінанс. реф. Контрольна Комісія: **Віктор Ткаченко, Валя Турчин і Олександра Шостак**.

Одумівець

Звертаємо увагу Шановних Читачів на нову адресу Редакції та Адміністрації "Молодої України": "Moloda Ukraina", Postal Station "E", Box 8, Toronto, Ont., Canada.

Зі збірки на пресовий фонд "Молодої України", започаткований Головною Управою ОДУМ-у Канади, до нас поступили наступні листи:

ЗБІРКОВА ЛИСТА Ч. 11

збірщик **Віра Канарейська**,
Монтреал.

В. Різанив	\$ 2.00
О. Гуменюк	1.00
В. Нечай	1.00
В. Г. Радченко	2.00
І. С. Козачок	1.00
Я. Ткаченко	1.00
М. Павлович	1.00
Разом	\$ 9.00

ЗБІРКОВА ЛИСТА Ч. 12

збірщик **В. Передерій**, Монтреал.

В. Передерій	\$ 1.00
І. Передерій	0.50
В. Кандиба	1.00
Ю. Прима	2.00
А. Андрущенко	1.00
С. Передерій	1.00
Ф. Даценко	1.00
В. Канарейська	1.00
М. Гарбуз	0.50
Л. Момот	1.00
Разом	\$10.00

ЗБІРКОВА ЛИСТА Ч. 16

збірщик **Ніна Передерій**, Монтреал.

Л. Степчишин	\$ 1.00
В. Соїко	2.00
Нацик	0.50
Кожедуб	0.50
Н. Передерій	1.00
Разом	\$ 5.00

ЗБІРКОВА ЛИСТА Ч. 5

збірщик **Володимир Тимошенко**,
Торонто.

Л. Тимошенко	\$2.00
О. Юхименко	2.00
А. Новицький	2.00
Л. Харченко	1.00
В. Тимошенко	2.00
Разом	\$ 9.00

Також одержано дві збіркові листи з м. Лондон, Онт., за підписом панни Р. Подоприходи, але без порядкового числа.

На першій листі:

В. Красновольтський	\$ 1.00
Н. Блощинська	0.50
О. Співак	1.00
Г. Шевченко	1.00
Ритак	1.00
Н. Северин	0.50
Корольок	1.00
Разом	\$ 6.00

На другій листі:

В. Паденко	\$ 1.00
Р. Подоприхода	1.00
В. Тацюк	1.00
Б. Яремченко	1.00
О. Жидовка	1.00
І. Федоренко	1.00
М. Савич	1.00
М. Тищенко	1.00
Малечко	1.00
І. Абузов	1.00
В. Тищенко	1.00
Г. Сніг	0.50
Н. Панасейко	1.00
В. Сніг	1.00
Л. Ритка	1.00
Разом	\$ 14.50

Філія ОДУМ-у в Чикаго, розуміючи тяжке фінансове становище "Молодої України", вирішила провести збірку на її видавничий фонд поміж членами ОДУМ-у, читачами "Молодої України" та прихильниками ОДУМ-у. Збірку перевела молода студентка Галина БОЙКО, фінансовий референт філії ОДУМ-у в м. Чикаго.

ЖЕРТВУВАЛИ:

По \$10.00 — О. Луппо, В. Білоус.
По \$5.00 — Н. Коновал, І. Кириленко, Г. Гарбуз, П. Завертайло, В. Костишин.
По \$3.00 — Шкребець, о. С. Позняк, М. Шаблій.
По \$2.00 — П. Шило, Г. Лен, М. Калужний, Р. Шерстюк, В. Петрич, О. Коновал.
По \$1.00 — І. Пелюхівський, І. Бусеч, М. Вереврог, І. Сидоренко, Л. Г., І. Синило, Оборковський, Д. К., В. Косогор, М. Марченко, Петренко, В. Б., І. Рева, В. Робот, А. Тищенко, М. Швець, І. Настоящий, М. Лінний, Л. Лисенко, М. Чуйко, О. Бойко, А. Пльонсак, І. М., З. Федорик, М. Борачук, І. Чмілар, Г. Шпак, Н. Горбач, М. Семчишин, С. Дмитренко, Дацько, С. Ступак.
По \$0.50 — І. Лисенко, Пшенишний, К. Шонк, Батур.
По \$0.25 — Д. Герник.

Разом на суму \$100.25

Редакція та Адміністрація "Молодої України" складають сердечну подяку нашій передплатниці Галині Бойко за проведення збірки, а також всім жертводавцям за їх щирі пожертви.

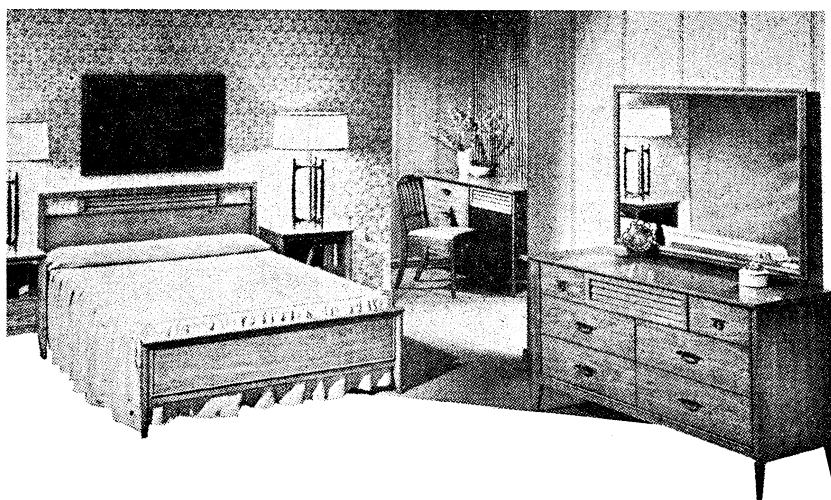
ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ"

Ю. Нагорний — Ньюарк	\$ 3.00
В. Русанівська — Філадельфія	2.00
П. Сенько — Ярділ	2.00
І. Саранча — Бруклін	1.00
М. Кулик — Монтреал	2.00
І. Костенко — Торонто	2.00
А. Канарейський — Монтреал	2.00
П. Опанасчук — Бофало	2.80
Р. Ричок — Ньюарк	1.00
М. Вац — Філадельфія	5.00
П. Клименко — Дітройт	2.00
Д. Грушецький — Чикаго	2.00
В. Бондар — Дітройт	2.00
В. Літвінова — Торонто	1.00
М. Мандибур — Філадельфія	1.00
О. Аксюк — Монтреал	2.00
І. Павленко — Ньюарк	2.00
Т. Чубенко — Алентон	1.50

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

ПРИЄДНАЛИ:

І. Передерій — Монтреал	3
С. Ступак — Чикаго	1
М. Лебединський — Торонто	1
В. Пономаренко — Клівленд	1
П. Лимаренко — Філадельфія	1

ЧИ ПОДОВАЄТЬСЯ ВАМ ЦЯ СПАЛЬНЯ?

Це не єдиний зразок, який ми можемо Вам показати! Наша фірма розміщена в двох великих крамницях, пропонує справді небувалий вибір хатнього устаткування, кухонь, телевізорів, холодильників, радіо-апаратів, фортепіанів та різних музичних інструментів.

НАЙКРАЩІ СВЯТКОВІ ПОДАРУНКИ ЗНАЙДЕТЕ В

ALPHA FURNITURE CO.

735 Queen St. W., — 587 Queen St. W. Toronto, Ontario.
Tel.: EM 3-9637 — EM 8-3336